

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1934.

Andra kammaren.

Nr 14.

Tisdagen den 27 februari.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 20 och den 21 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Engberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 154, angående förslag till lag om tillsättning av prästerliga tjänster;

nr 155, angående rasbiologiska institutets organisation m. m.;

nr 156, angående uppförande och inredning av byggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala;

nr 158, angående förstärkning av åttonde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 159, med förslag till förordning om upphävande av vissa bestämmelser beträffande dispositionen av storverksträd samt ek och bok å boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400) m. m.;

nr 169, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § 2 och 3 mom. samt 26 § lagen den 2 juni 1916 (nr 180) om skyddskoppypning; och

nr 170, angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 141, angående anslag till länsarkitekter;

till bankoutskottet propositionen, nr 146, angående reglering av Södra Dalarnes järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten;

till statsutskottet propositionen, nr 147, angående åtgärder för fortsättande av Dals-Eds—Rölanda elektriska distributionsförenings u. p. a. verksamhet;

till konstitutionsutskottet propositionen, nr 127, med förslag till ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 133, angående biträden åt ärkebiskopen;

till statsutskottet propositionen, nr 134, angående understöd åt vissa lärarinnor, som på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 149, angående förvärv för kronans räkning av Åkers styckebruks rekognitionsskog m. m.; samt

Andra kammarens protokoll 1934. Nr 14.

till bankoutskottet propositionen, nr 152, angående ersättning till vissa personer i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring.

§ 4.

Vidare föredrogs och remitterades till statsutskottet herr *Holmgrens m. fl.* på bordet liggande motion nr 543.

§ 5.

Härefter föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 4 och 5 samt statsutskottets utlåtanden nr 3, 5 och 27—31.

§ 6.

Vid nu skedd föredragning av bevillningsutskottets memorial, nr 6, angående särskild ersättning åt sekreteraren hos bevillningsutskottet blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Slutligen föredrogs, men blevo ånyo bordlagda första lagutskottets utlåtanden nr 20—22 och jordbruksutskottets utlåtande nr 23.

§ 8.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Pettersson* i Dahl *m. fl.*, nr 544, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 121, angående anslag till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen;

herrar *Hagman* och *Olsson* i Staxäng, nr 545, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 121, angående anslag till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen;

herr *Elmroth*, nr 546, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 125, med förslag till lag angående tillägg till 21 § lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta; och

herr *Hillgård*, nr 547, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 137, med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen den 15 juni 1922 (nr 270).

Nämnda motioner bordlades.

§ 9.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 53, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1932 (nr 156) om anstånd i särskilt fall med gälds betalning.

§ 10.

Upplästes fyra till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1934 den 24 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens justitieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren

Ragnar Hugo Ferdinand Gyllensvärd samtliga avgivna eller 47 röster,

i följd varav herr revisionssekreteraren Ragnar Hugo Ferdinand Gyllensvärd blivit till riksdagens justitieombudsman utsedd.

Edw. Larson.
L. Tjällgren.

Arvid Lindman.
Axel Lindqvist.

År 1934 den 24 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens justitieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av justitieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, justitieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren Nils Teodor Ljunggren 45 röster,

i följd varav herr revisionssekreteraren Nils Teodor Ljunggren blivit utsedd till justitieombudsmannens efterträdare.

Edw. Larson.
L. Tjällgren.

Arvid Lindman.
Axel Lindqvist.

År 1934 den 24 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens militieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren

Torsten Paul Jonathan Petersson samtliga avgivna eller 47 röster,

i följd varav herr revisionssekreteraren Torsten Paul Jonathan Petersson blivit till riksdagens militieombudsman utsedd.

Edw. Larson.
L. Tjällgren.

Arvid Lindman.
Axel Lindqvist.

År 1934 den 24 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens militieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av militieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, militieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr byråchefen

Frans Gustaf Sture Centerwall samtliga avgivna eller 46 röster,

i följd varav herr byråchefen Frans Gustaf Sture Centerwall blivit utsedd till militieombudsmannens efterträdare.

Edw. Larson.
L. Tjällgren.

Arvid Lindman.
Axel Lindqvist.

Jämte det dessa protokoll lades till handlingarna, beslöt kammaren, att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av kammarens protokoll underrättas om valen samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna avgiva förslag dels till förordnanden för de valde, dels ock till skrivelser till Konungen med anmälan om de verkställda valen.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion, II: 480, angående förbättring av skolornas undervisning i naturskydd;

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion angående avskaffande av alla tullar, acciser, tvångsregleringar och dylikt, som fördyra småböndernas och arbetarnas behovsartiklar; och

nr 2, i anledning av väckt motion angående beredande av hjälp åt offren för den kapitalistiska produktionsordningens följder; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion, nr 484, angående inrättandet av ett under svenska statens kontroll ställt penninglotteri.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ordet lämnades härefter till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag föreslår, att kammaren måtte besluta att på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden främst uppföres statsutskottets utlåtande, nr 3, samt därefter övriga ärenden i den ordning, vari de förekomma på dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Holmgren</i>	under 5 dagar fr. o. m. den	1 mars,
» <i>Andersson</i> i Ovanmyra	» 6 » » »	28 febr.,
» förste vice talmannen <i>Bengtsson</i>	» 2 » » »	1 mars och
» <i>Lithander</i>	» 5 » » »	1 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.16 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 28 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Engberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 157, angående omorganisation av gymnastiska centralinstitutet; och nr 160, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning samt om tillägg till samma lag m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsman Ejnar Jonsson, Mörbylånga, på grund av influensa är förhindrad deltaga i riksdagsarbetet 27 febr.—6 mars 1934 intygas.

Stockholm 27 febr. 1934.

Thorolf Hedborg,
leg. läk.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 154, angående förslag till lag om tillsättning av prästerliga tjänster;

till statsutskottet propositionerna:

nr 155, angående rasbiologiska institutets organisation m. m.;

nr 156, angående uppförande och inredning av byggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala; och

nr 158, angående förstärkning av åttonde huvudtitelns anslag till kommitéer och utredningar genom sakkunniga;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 159, med förslag till förordning om upphävande av vissa bestämmelser beträffande dispositionen av storverksträd samt ek och bok å boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400) m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 169, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § 2 och 3 mom. samt 26 § lagen den 2 juni 1916 (nr 180) om skyddskoppympning; samt

till statsutskottet propositionen, nr 170, angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.

§ 4.

Vidare föredrogos var efter annan de på bordet liggande motionerna; samt remitterades därvid

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 544 av herr *Pettersson* i Dahl *m. fl.*; och

nr 545 av herrar *Hagman* och *Olsson* i Staxäng; samt

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 546 av herr *Elmroth*; och

nr 547 av herr *Hillgård*.

§ 5.

Härefter föredrogos, men bordlades åter andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1 och 2 samt andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

§ 6.

Ordet lämnades nu på begäran till herr **Lindman**, som yttrade: Herr talman! Jag ber få hemställa att motionstiden med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 154, med förslag till lag om tillsättning av prästerliga tjänster, måtte utsträckas till 20 dagar.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 3, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, inbefattande anslagen till utrikesdepartementet.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. beskickningar och konsulat.

Vid härefter skedd föredragning av *punkten 2*, angående beskickningar och konsulat, anförde:

Herr **Holmgren**: Herr talman! Motionsvis har jag yrkat avslag på Kungl. Maj:ts proposition under förevarande punkt, i vad berör sändebudsposterna i Bukarest och Prag. Det föreliggande utlåtandet är en sammanjämkning av de olika meningar, som förelågo vid frågans förberedande behandling i statsutskottet. Om ärendet hade handlagts så, att en majoritet för Kungl. Maj:ts proposition hade funnits i statsutskottet och utlåtandet hade åtföljts av en reservation, så är det ju ingen tvekan om, att Kungl. Maj:ts förslag förbehållslost hade antagits av kamrarna. Inför den utsikten har jag, ehuru jag är motionär, accepterat det utlåtande, som här föreligger, vilket ju direkt inbjuder Kungl. Maj:t att snarast möjligt lösa denna fråga i den riktning, som jag ansett vara den rätta.

Jag vill nu begagna tillfället att vädja till hans excellens herr utrikesministern att redan till nästkommande år komma med en proposition i ärendet, en

Ang. beskickningar och konsulat. (Forts.)

proposition, som jag tror har mycket stora utsikter att vinna riksdagens bifall. För min del håller jag före, att Kungl. Maj:ts sändebud ute i utlandet hava vida större möjligheter än alla anslag till upplysningsarbete för freden att främja den mellanfolkliga samvaron och understödja våra svenska intressen uti fredlig riktning.

Herr talman! Jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Sandler**: Herr talman! Jag ber att först få tacka motionären och utskottet för det intresse, som ägnats denna angelägenhet. Den förnyade omprövning, som statsutskottet begärt, kommer i vad på mig ankommer att företagas. Jag vill endast tillägga, för att icke onödiga bekymmer skola förefinnas i denna sak, att då man klagat över effektiviteten utav vår utrikesrepresentation uti dessa tvenne länder, så kan denna anmärkning icke med skäl riktas emot vår representation i Prag.

Herr **Lithander**: Herr talman! Det gläder mig att få höra, att hans excellens utrikesministern ämnar taga upp denna fråga till förnyad prövning. När den förekom förra året vid behandlingen av tredje huvudtiteln, så tillät jag mig för min del att uttrycka betänkligheter över den åtgärd, som då vidtogs, nämligen att draga in beskickningen i Bukarest. Utvecklingen har visat, att de farhågor, som då yppades, varit befogade. Det framhölls med statistiska siffror, vilken utveckling våra förbindelser till detta land hava haft, att de voro stadda i ständigt uppåtstående och att det icke var det rätta ögonblicket för att draga in denna post. Det är nog så, att ett uppskov till nästa år — även om man då tager steget tillbaka — täcker icke fullt och helt vad som är önskvärt, utan önskvärt är, att man på dessa poster bibehåller så mycket som möjligt av kontinuitet. Önskvärt vore därför, om hans excellens såge någon utväg att tidigare än nästa år rätta till vad som gjordes förra året. Det var utan tvivel ett fel, som då begicks. Det kan litet var göra. Men är man på det klara med, att det var ett fel, bör man också så tidigt som möjligt söka rätta till det. Det är den hemställan jag skulle vilja rikta till hans excellens.

Herr **Lindman**: Herr talman! Blott ett par ord i denna fråga. Jag åhörde med tillfredsställelse det yttrande hans excellens herr utrikesministern hade, nämligen att han ville taga denna sak i välvilligt övervägande. Jag tror för min del, att när man gör sådana indragningar, som gjordes här förra gången, så sker det naturligtvis i sparsamhetens tecken, men den sparsamhet, som man utövar på detta sätt, är icke effektiv i den mening, varifrån jag skulle vilja bedöma den. Det är en ganska liten skillnad i kostnaden för att hava en minister eller en chargé d'affaires. Men var och en vet, att en minister kan uträtta mycket mer än en representant i lägre befattning. Det är nu så en gång med dessa poster. Vi hava en erfarenhet om vart indragning leder. Jag kan icke underlåta att tänka på den indragning, som gjordes av ministerposten i Wien för ett antal år sedan och som jag på det starkaste opponerade mig mot. Man fann dock några år efteråt, att man måste återinföra den posten. Under tiden hade man företagit omflyttningar från den ena platsen till den andra, vilka åsamkat staten betydande utgifter, utgifter som jag någon gång här i riksdagen angivit och som jag vill minnas rörde sig om bortåt 80,000 kronor. Jag menar, att man skall vara försiktig med indragningar. Nu äro de gjorda. Nu återstår endast enligt min uppfattning att såsom statsutskottet

Ang. beskickningar och konsulat. (Forts.)
föreslagit hemställa hos Kungl. Maj:t att få denna sak ordnad om möjligt redan genom ett förslag till nästa riksdag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 3—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Punkterna 13—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 19 och 20.

Lades till handlingarna.

Punkterna 21 och 22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 8.

Föredrogos vart för sig

bevillningsutskottets betänkande, nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 90 med förslag till vissa tillägg till gällande tulltaxa; samt

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion om bibehållande av hittills gällande ordning för riksdagsbeslutet och dess undertecknande; och

nr 5, i anledning av väckt motion angående överenskommelser med vederbörande främmande makter rörande samverkan mellan de mindre staterna och särskilt mellan balterna och mellan skandinaverna.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtanden hemställt.

§ 9.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 5, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3 och 4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 19.

Lades till handlingarna.

Punkterna 20 och 21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 22.

Lades till handlingarna.

Punkterna 23—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 28.

Lades till handlingarna.

Punkten 29.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 30.

Lades till handlingarna.

Punkten 31.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 32.

Lades till handlingarna.

Punkterna 33—36.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 37.

Lades till handlingarna.

Punkterna 38 och 39.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 40.

Lades till handlingarna.

Punkten 41.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 42.

Lades till handlingarna.

Punkten 43.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 44.

Lades till handlingarna.

Punkterna 45—68.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. polis-
väsendet i
riket.*

Härefter föredrogs punkten 69, angående polisväsendet i riket, och anförde därvid

Herr Elmroth: Herr talman! Ehuru jag är fullt medveten om det hopplösa i att söka få någon som helst ändring till stånd mot ett enhälligt utskott, kan jag icke underlåta att säga några ord i den punkt, som nu föreligger till behandling.

Som den uppmärksamme läsaren av utskottsbetänkandet finner, föreligger här på posten »statspolisorganisationen» en höjning från innevarande budgetår med icke mindre än 103,600 kronor. År 1933 anförde statsutskottet beträffande statspolisorganisationen följande: »Posten statspolisorganisationen utvisar sålunda i förhållande till motsvarande poster för innevarande budgetår en höjning från 1,130,000 kronor med 414,500 kronor till 1,544,500 kronor.» Man frågar sig med rätta, om icke, som man brukar säga, i tider som dessa, enbart den tidigare anslagssumman, 1,544,500 kronor, är för hög, utan att den ytterligare höjes med redan nämnt belopp. När tidigare i fråga om anslag, där det gör en ont i hjärtat att vara njugg, den hårda nödvändigheten dock tvingat därtill, är det, herr talman, icke underligt, att i fall som detta en ökning av ett förut så utmärkt kraftigt tilltaget anslag inger de allra största betänkligheter.

Statspolisorganisationen tillkom som bekant vid ett tillfälle, då känslorna här i landet voro mycket upprörda, och dess huvudsakliga uppgift skulle ju vara, som det hette, att »stilla uppror». Vi ha dock sedan dess och tills nu icke sett några större prov på organisationens förmåga i detta avseende, all den stund det icke funnits några s. k. uppror att stilla. Jag vill icke klandra organisationen som sådan, men det kan ifrågasättas, huruvida under tider som de nuvarande det är skäl i att fortsätta att öka anslaget till densamma. Ty det förekommer i mycket stor utsträckning, att statspolisens verksamhet i det verkliga livet icke alls är den, som man avsåg vid dess tillkomst. Det är sålunda icke alls sällsynt, att statspolisen reser ut på landet tjugutals mil och mera för att på lördagskvällen besöka en eller annan dansbana — icke för att stilla uppror, ty sådana förekomma som bekant icke. Man vet strängt taget icke, vad man skall göra, och i bästa fall får man göra sig ärende med att höra efter, om tillståndsbeviset medförts av vederbörande festarrangör! Vid andra tillfällen ägnar sig statspolisen åt ett mera vardagsgöra, nämligen att undersöka, huruvida handelsmännen i olika bygder följa lagen om mått och vikt. Det är visserligen i och för sig gott och väl, men det kan likväl ifrågasättas, huruvida det kan ankomma på statspolisen, med dess dyrbara organisation, att utföra *sådant* polisarbete. För att sedermera ytterligare betyga statspolisens nödvändighet på landsbygden lägger man ut s. k. polisfallor för trafiken, vilket givetvis är till nytta, när det gäller att hålla efter otrevliga bilister och andra trafikanter, men som ur synpunkten av vad det kostar landet kunde utföras på ett helt annat och mera effektivt sätt. Allt detta är ju inte att klandra, men man kan fråga, huruvida sådant arbete, jag

Ang. polismännen i riket. (Forts.)

återupprepar det, icke kan göras lika bra och framförallt billigare av ortspolisen.

År 1931, om jag minns rätt, avlämnade särskilda sakkunniga förslag till förbättring av landsstatens polismännen. Kostnaderna härför beräknades till 1,060,000 kronor. Man svarade, att det för all del var bra men att det saknades pengar. Men det tycks icke vara så farligt med den saken, eftersom statspolisorganisationen *år efter år* får ökat anslag. För den, som känner till förhållandena särskilt på landsbygden, måste det ge anledning till betänksamhet, att samtidigt som man låter den gamla beprövade polisorganisationen ställas på indragning eller i varje fall icke gör ansatser att inom dess ram förbättra dess arbetsmöjligheter, man samtidigt för statspolisen *år efter år* ökar dess redan förut alldeles för stort tilltagna anslag. Årets höjning hänfö sig enligt statsutskottets utlåtande dels till inköp av ridhästar, dels till inköp av motorfordon och dels till underhåll och drift av motorfordon. Ja, herr talman, jag förstår mycket väl, att driften av motorfordon, på sätt den i mycket stor utsträckning praktiseras, måste bli mycket dyrbar. Denna omkostnadspost skall nu utökas medelst anskaffning av ridhästar!

Ja, herr talman, det kunde vara rätt mycket att säga i denna fråga, men jag skall inskränka mig. Jag skall sluta med att giva nuvarande eller kommande finansminister ett bra tips för nästa budgetsberäkning. Skär ned statspolisorganisationens kostnader till hälften, och använd hälften av det sålunda besparade beloppet till att förbättra den gamla polisorganisationen, den organisation som till sist, statspolisen i all ära, har den ojämförligt största och ansvarsfullaste arbetsbördan i vårt land.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 70—76.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 77.

Lades till handlingarna.

Punkten 78.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid slutligen skedd föredragning av *punkten 79*, angående övriga ordinarie anslag under femte huvudtiteln, lämnades på begäran ordet till

*Ang. Käsö
karantäns-
anstalt m. m.*

Herr **Lithander**, som yttrade: Herr talman! I och med de nu fattade beslutet har riksdagen beslutat att ur riksstaten utbryta det ordinarie anslaget till Käsö karantänstation. Vid det förhållandet, att det alltså icke vidare kan förekomma någon debatt i denna fråga i samband med de årliga anslagen på denna huvudtitel, vill jag, herr talman, be att få uttrycka den förhoppningen, att de myndigheter, som ha att handlägga detta ärende i fortsättningen, låta sig angeläget vara att, såvitt statsmakterna det medgiva, söka bevara denna gamla förnämliga ö därute vid västkusten som det naturminne och det kulturminne av rang, den i verkligheten är.

Jag har, herr talman, intet särskilt yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Herr statsrådet *Ekman* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 151, angående ändrad lydelse av 5 § 2 mom. avlöningsreglementet den 11 maj 1928 (nr 128) för fast anställt manskap vid försvarsväsendet;
- nr 164, angående försäljning av vissa kronan tillhöriga markområden i Landskrona;
- nr 165, angående ersättning åt avlidne korpralen vid flottan J. G. L. Almlunds änka och minderåriga dotter;
- nr 166, med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 17 juni 1932 angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift;
- nr 167, angående rätt för ordinarie lärare vid navigationsskola att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;
- nr 168, angående bestridande av vissa kostnader för reparation av statens isbrytarfartyg »Ymer»; och
- nr 179, angående bestridande av kostnaderna för vissa reparationsarbeten å Oscar-Fredriksborgs fort.

Ifrågavarande propositioner bordlades.

§ 11.

Om avslag å
under fjärde
huvudtiteln
äskade anslag
m. m.

Vidare förekom till behandling statsutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av väckta motioner om avslag å under fjärde huvudtiteln äskade anslag m. m.

Uti tvenne likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nerman* (nr 77) och den andra inom andra kammaren av herr *Spångberg m. fl.* (nr 159), hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta, dels att avslå under fjärde huvudtiteln äskade anslag till militärväsendet, 111,298,700 kronor dels och att överskottet av de medel, som i budgetplanen beräknats för fjärde huvudtiteln, varom årets riksdag hade att besluta, sedan avlöningar till försvarsvverkens arbetare avräknats, måtte disponeras till hjälpåtgärder för de arbetslösa enligt grunder, som av riksdagen i annat sammanhang beslöt.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte av riksdagen bifallas.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Spångberg**: Herr talman! Om man skulle taga det nuvarande regeringspartiets löfte i föregående valrörelse på allvar, hade man anledning att känna sig litet förvånad över det egendomliga uppträdande, som kommit till synes i här föreliggande utskottsutlåtande angående militäranslagen. Detta utskottsutlåtande ger mig anledning att erinra om att ett av de vallöften, som gavs från det socialdemokratiska partiets sida, var formulerat i parollen: militarismens miljoner åt de arbetslösa. Med den motion, som vi här hava väckt, hava vi önskat förverkliga denna paroll. Vi hava tänkt, att det, som i valrörelsen sades i ord, skulle kunna följas av gärning. Vi hava därför yrkat avslag på samtliga anslag under fjärde huvudtiteln och föreslå, att dessa miljoner i stället skola användas till hjälpåtgärder för de arbetslösa.

Då det nu föreligger ett enhälligt utskottsutlåtande, är jag ju medveten om, att vår motion är dömd till slaktbänken, och jag är också ganska övertygad om, att herrarna komma att bli rätt så eniga i fortsättningen beträffande storleken av de belopp, som skola anslås till militärväsendet. Nästa utskottsutlåtande nr 28 med dess 11 punkter bär ett ganska starkt vittnesbörd därom.

Om avslag å under fjärde huvudtiteln äskade anslag m. m. (Forts.)

Men också vi framförde under valrörelsen parollen: militarismens miljoner åt de arbetslösa, och då jag anser, att man skall hålla sina vallöften, så kommer jag, herr talman, att yrka bifall till vår motion. I nödtider som dessa, när man, då det gäller viktiga sociala anslag, anslag till arbetslösa, åt pensionärer, anslag till andra hjälpbehövande grupper, ständigt från herrarna och damerna får höra, huru nödvändigt det är att spara, anser jag, att det kan vara anledning att just nu vid behandlingen av detta ärende, där det verkligen går att spara, ser till att så sker. Då man brukar fråga oss, när det gäller anslag till pensionärer exempelvis, var skola vi egentligen taga pengarna ifrån, så skulle jag vilja ställa samma fråga här: var skola vi taga pengarna till dessa vräkiga militäranslag? För min del anser jag, att det finns inga pengar att taga härvidlag, såvida man icke skulle taga dessa pengar från pensionärerna, från de arbetslösa och från de grupper som lida nöd. Här är det sålunda befogat att spara. När det gäller detta ämne, anslagen till militärväsendet, då får man emellertid aldrig från herrarna höra denna fråga besvarad, varifrån pengarna skola tagas. Jag anser för min del, att det verkligen finns anledning till en viss hushållning med medlen, och att man bör spara i detta fall. Ingen blir lidande på sparsamheten eller på att man i stället ger anslaget, där det skulle kunna lindra nöd och skapa trygga sociala förhållanden.

Här gäller det ju en summa på över 111 miljoner kronor, som finnas upptagna i fjärde huvudtiteln. Det utgör en ökning från föregående år med i runt tal 9,500,000 kronor, och det må tillåtas mig att tycka, att det är en något underlig utveckling av parollen: militarismens miljoner till de arbetslösa. År 1932 begärde socialdemokraterna motionsvis — det var före valen — 103 miljoner kronor till militärväsendet, men under valrörelsen lovade man, att det skulle skäras ned ordentligt, och nu skulle de arbetslösa få också dessa pengar. Det kan icke hjälpas, att man frågar sig, vad egentligen de valmän, som trodde på dessa löften, tänka inför denna situation, när man ser regeringen bjuda över sig själv från tiden före valen, då denna paroll uppställdes.

När man nu ser på finansplanen, så finner man, att i denna finnes upptagen en beräkning, att den ordinarie inkomst- och förmögenhetsskatten skulle komma att ge omkring 122 miljoner kronor. Det blir icke mycket över av dessa skattemedel, sedan militärväsendet har fått sitt på de i fjärde huvudtiteln upptagna anslagen, och sedan man har lagt till de pensioner, som utgå å befattningshavare inom militärväsendet, och de extra anslag, som riksdagen i andra sammanhang redan beviljat och kanske möjligen kommer att bevilja, innan riksdagen avslutas.

När sedan dessa anslag beviljats, kommer tiden för sparsamheten. Det blir, när vi komma att behandla de sociala frågorna.

Till dessa reflexioner, herr talman, om de rent ekonomiska synpunkterna vill jag framhålla de principiella synpunkter, vi hava lagt på detta problem. Jag har många gånger förut varit i tillfälle att här i kammaren framhålla min och mina partikamraters uppfattning i denna sak: militärväsendet i ett kapitalistland är till för att bevara den härskande klassens intressen, försvara dessa intressen mot arbetarklassen, och jag menar, att Sverige är ett typiskt exempel som bevis för detta påstående. Vi hava här i landet haft att glädja oss åt en nu 120-årig fred med andra nationer, men militären har kommit till användning flera gånger under denna tid, och då ständigt mot arbetarklassen. När vi i riksdagen hava framställt förslag om förbud att använda militär mot arbetare, hava vi mötts av ett så gott som enhälligt motstånd från herrarnas sida. Detta visar vad militären skall vara till för, och vi skola sålunda från

Om avslag å under fjärde huvudtiteln äskade anslag m. m. (Forts.)
dessa våra utgångspunkter komma att gå emot anslagen till militärväsendet, huru billiga de än vore.

Som representant för småfolket, herr talman, ber jag att få protestera mot den miljonrullning, som här göres till förmån för militarismen, och yrka bifall till den motion, som jag och mina partikamrater väckt.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Jag skall icke ge mig in på någon närmare polemik med den föregående ärade talaren med anledning av hans anförande, då jag måste av den motion, som han stödjer sig på, få ett starkt intryck av att det endast är en temporär företeelse, som han representerar med sin utläggning.

Det är ju känt, att regeringen och statsmakterna göra stora ansträngningar för att åstadkomma medel åt de arbetslösa, så långt som majoritetsförhållanden och stämningar i riksdagen medge detta, och jag har icke någon speciellt stark tro på, att den borgerliga majoriteten i riksdagen har lust att sträcka sig så långt utöver det program, som regeringen har gått in för. Jag tror därför, att herr Spångbergs resonemang på den punkten allenast är en röst, för vilken det med riksdagens sammansättning saknas förutsättningar att få gehör. Huruvida man skulle kunna bringa hjälp på det sättet, som han föreslår, genom att avskaffa hela försvarsväsendet, ställer jag mig alldeles bestämt skeptisk emot.

Årets huvudtitel representerar, som han nämnde, en utvidgning från fjolåret. Men i verkligheten ligger det nog till på det sättet, herr talman, att fjolårets beslut var ett ingrepp i den bestående organisationen, som det befunnits icke vara möjligt att få riksdagen med på i fortsättningen under ett kommande år. Jag tror, att regeringen har intagit den ståndpunkt, som svarar mot tidsförhållandena, när den icke genom att förnya förslaget från i fjol har bidragit att ytterligare irritera en stämning, som kanske på vissa punkter har gått onödigt långt. Regeringens ståndpunkt har åtminstone mitt fulla instämmande på den punkten.

Då jag nämner, att den ärade talarens ståndpunkt endast har temporär betydelse, stödjer jag detta på motionens innehåll, d. v. s. den motion som han har varit med om att frambära. Jag läser i den motionen följande centrala passus:

»Som våldets roll icke är historiskt utspelad — — — — måste det produktiva folket i sin strävan efter makten — — — — räkna med maktmedlen. Det är klart, att när det produktiva folket innehar makten i ett land, måste det använda sina maktmedel mot både yttre och inre fiender, så länge någondera över huvud kan äventyra folkets frihet. Det är också klart, att i ett sådant läge försvaret måste göras effektivt och att där intet försvarsljunt prutande kan komma i fråga. Den makt man har försvarar man.» Detta understrykes särskilt bestämt efteråt.

Jag föreställer mig, herr talman, att den yttersta högern, ja, varför icke den allra yttersta reaktionen skulle kunna göra denna sats till sin genom att bara ändra några få uttryck i vad som här är skrivet. Är det så, att man på detta markanta sätt hyllar makten såsom avgörande i spänningen mellan olika meningar, då kan man ju uppenbarligen icke hävda den principiella fredsinställningen och den principiella antimilitaristiska inställning, som ju egentligen allenast kan vara förtjänt av att mötas med sympati. Det är icke gärna möjligt att hävda en kraftig klassuppdelning, och vidare hävda, att klassuppdelningen, hur den än kommer att gestalta sig, skall hava bakom sig de maktmedel, som skola undertrycka andra, men samtidigt begära att den

Om avslag å under fjärde huvudtiteln äskade anslag m. m. (Forts.)
klass, man själv icke tillhör, skall vara med om att avskrika vad den har i maktmedel. Det kan man icke göra. Resultatet av en sådan politik hava vi sett i Europa, och det kommer förvisso alltid att så visa sig. Det är därför, herr talman, jag icke kan betrakta den framstöt, som här göres, med talesätt »att hjälpa de arbetslösa» som en framstöt i vällovligen mening; den synes mig vittna om en mycket ensidig utgångspunkt. Följaktligen kan man icke, därest man önskar, som jag vill, att människorna skola behandla varandra väl, att samhällets utveckling skall påverkas av de fredligt samverkande krafterna, och att de maktmedel samhället har icke skola proklameras vara maktmedel i ett enskilt samhällsintresses tjänst, medverka till ett sådant beslut som herr Spångberg föreslagit.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Ström: Herr talman! Jag har redan tidigare varit i tillfälle att uttala min mening angående dessa åtgärder, att mitt i den värsta nödtid, som vi genomlevat de senare årtiondena, en socialdemokratisk regering kommer med ett förslag om ökning av de militära utgifterna med 8 miljoner kronor. Det är ju icke nog med denna ökning, utan senare komma ytterligare ökning, fastän de överförts till något annat konto.

Denna inställning rimmar mycket dåligt med den inställning, som man hade på partikongressen 1932, och de beslut, som där fattades. Då lyckades man få igenom ett visst beslut bara därför att man förespeglade, att man skulle fortsätta med den successiva minskningen av utgifterna till militära ändamål. Hade man icke förespeglat ombuden detta, så hade alldeles säkert det blivit ett uttalande, som hade gått betydligt längre än det, som då beslöts, men just med hänvisning till detta förlitade man sig på, att det skulle bli en successiv minskning, och så skulle en utredning ske, varvid man skulle behandla hela arbetarrörelsens inställning till dessa frågor. Vi kunna nu konstatera, att det icke blivit på det sättet, utan att regeringen framlägger ett förslag av den karaktär, som vi här hava konstaterat. Det rimmar mycket dåligt tillsammans med den inställning, som gruppen tidigare har intagit. Jag behöver bara erinra om att för något år sedan väckte man en motion om att inställa alla värnpliktsövningar. Hur är det ställt med den saken nu? Då betraktades det som synnerligen viktigt, och man ansåg det vara nödvändigt i en tid, när krisen icke var så omfattande som nu, att inställa alla dessa värnpliktsövningar. Jag kan också erinra om att för något år sedan hade en folkrikisdag sammankallats för att behandla ställningen till de militära rustningarna. Det var en man där, som hette Arthur Engberg, som gjorde det uttalandet, att nu måste man med allvar se till att gå in för att avskaffa de militära rustningarna, och när någon av deltagarna frågade honom, hur han skulle skydda Gotland, om man gick på den linjen, förmenade han, att det var bättre, att fienden fick besätta denna ö, än att man skulle uppehålla dessa militära rustningar. Nu har allt detta försvunnit så grundligt, att man måste konstatera, att denne profet för dessa uppfattningar nu framför sådana, som återfinnas i regeringens proposition.

Det är ju icke så underligt, kan man säga, att det väcker missnöje i landet, när man studerar utlåtandet nr 28, där vi finna, att man har framfört krav på betydande förhöjningar av anslag till olika ändamål. När vi i dessa nödtider, då folk behöver bättre bostäder, bättre kläder och dylikt, finna, att man framför förslag om betydande anslag till försök med infanterikanoner, anskaffning av gasmasker, anskaffning av granatkastaremateriel, ökning av anslag till befästningar med 30,000 kronor, anskaffning av flygbomber, för-

Om avslag å under fjärde huvudtiteln äskade anslag m. m. (Forts.)
sök med flygbomber, luftvärnsmateriel och allt detta, då frågor man verkligen: är det en socialdemokratisk regering, som har framlagt sådana förslag, och hur rimmar det med den inställning, som man tidigare har haft i dessa frågor, och är det icke avsikten att på någon enda punkt fullfölja de linjer, som man tidigare har uttalat sig för? Det framgår klart och tydligt av herr Törnkvists deklaration här, att så icke är meningen, utan att man skall fortsätta på den linje, som herr Törnkvist har varit talesman för inom partiet och inom riksdagen.

Men vad säger man då i riksdagsgruppen, som tidigare icke kunnat acceptera herr Törnkvists uppfattning utan mycket bestämt tagit avstånd från densamma? Det skulle vara intressant att få höra en röst från det hållet också nu uttala, vad man tycker om dessa saker.

Herr Törnkvist ansåg, att det var nödvändigt att fortsätta med att offra dessa miljoner, ty därigenom skapades arbete åt de arbetslösa. Jag undrar, om icke de arbetslösa kunna sysselsättas med nyttigare ting än att beväpna borgarklassen. Det vore väl anledning att den socialdemokratiska regeringen såg till, att de arbetslösa finge syssla med andra saker än denna. Erfarenheterna utifrån världen borde väl nu tydligt visa, vart det leder hän med dessa militära rustningar. Det går nog icke, som Rickard Lindström gjort sig till förespråkare för, att inbilla sig, att man skulle skydda demokratin med dessa militära rustningar. All erfarenhet säger oss, att de icke utnyttjas för detta ändamål, men att i de flesta länder, där det varit någon fara för denna demokrati, man utnyttjat den på det motsatta hållet. Är det icke lärdomar, som t. o. m. den socialdemokratiska regeringen borde beakta i dessa tider, så att den icke fortsatte på de inslagna vägarna, dem som herr Törnkvist m. fl. hava utstakat.

Herr Törnkvist citerade en passus i den motion, som framlagts, däri han talade om, att folket måste räkna med militära maktmedel, och att försvaret måste bli effektivt för ett visst ändamål. Ja, men icke främjar man den utvecklingen genom att beväpna motståndarna, genom att bevilja alla dessa anslag. Det är väl tvärtom på det sättet, att man befrämjar en fredlig utveckling i samhället genom att icke ställa så mycket militära maktmedel till deras förfogande. Den som tvivlar, på vilket sätt de komma att utnyttjas, kan ju studera vad som skett i Österrike, i Tyskland m. fl. länder.

Med utgångspunkt härifrån måste man ju anse, att en sådan politik, som innebär, att man bara beviljar alla dessa miljoner till militära rustningar, är från arbetarklassens sida detsamma som att binda ris åt egen rygg, och det kanske man också får erfara i detta land. Det är icke sagt, att man hyllar våldet och makten, därför att man konstaterar, att om borgarklassen har till sitt förfogande militära maktmedel, kommer den att använda dem i en kritisk situation. Om då arbetarklassen och den socialdemokratiska regeringen gå in för att understödja dessa strävanden, så är detta ju en politik, som är fullständigt fientlig mot arbetarklassen.

Herr Törnkvist ansåg också, att det icke var lönt att hemställa till den klass, som har makten här i landet, att upphöra med sina militära rustningar. Nej, det har man heller icke gjort, men man har hemställt till herr Törnkvist och andra, som representera arbetarklassen, att de åtminstone icke skola fasthålla vid dessa anslagskrav, utan att de skola gå emot dem. Jag vill också erinra om, att efter 1932 års val finns det åtminstone en socialdemokratisk majoritet här i landet, och denna majoritet bland valmännen borde väl kunna utnyttjas för andra ändamål än att gå in för ökade militära rustningar.

Med hänsyn till dessa förhållanden ber jag för min del få yrka bifall till den föreliggande motionen.

§ 12.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 162, med förslag till kungörelse angående handel med farmaceutiska specialiteter m. m.;

nr 177, angående anslag till medicinalstyrelsen;

nr 193, angående lån för anordnande av vissa erkända alkoholistanstalter;
och

nr 194, angående anslag till fattigvård och barnavård för lappar.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 13.

Fortsattes handläggningen av statsutskottets utlåtande nr 27; och yttrade därvid: *Om avslag å under fjärde huvudtiteln åskade anslag m. m.*

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Det kan vara anledning att vid detta tillfälle understryka, att det i detta sammanhang hörda talet om att vi utöka rustningarna är ett tal, som icke svarar mot verkligheten. Jag erinrar om vad jag sade i mitt föregående anförande, nämligen att ökningen på fjärde huvudtiteln i årets budget egentligen icke är någon ökning, utan i stället, att fjolårets beslut var ett ingrepp i den år 1925 beslutade organisationen. Och jag påpekade, att det icke finns majoritet här i riksdagen för en fortsättning av detta ingrepp av år 1933. En återställelse har sålunda skett, och denna har icke skett utöver den ram, som 1925 års härordning utstakade. Det är detta, som bör påpekas i detta sammanhang.

Jag vill vidare erinra om, att huvuddelen av de anslag, som föreslås i de elva punkterna i nästa betänkande, äro arbetsanslag. Departementschefen har också i fråga om flera av dessa anslag motiverat åskandena med just de framställningar, som gjorts om att de vore nödvändiga, för såvitt man skulle kunna upprätthålla arbetet på vissa verkstäder och fabriker. Det är självfallet — jag tror, att jag talat därom i kammaren tidigare vid flera tillfällen — att man icke kan se anslagen på fjärde huvudtiteln uteslutande som militära anslag och såsom uttryck för ett slags militär rustningsvilja. Vi ha en given ordning att inom den militära verksamheten även sysselsätta icke så få arbetare, som självfallet skulle komma ut i arbetslöshet, om dessa anslag indroges. Den saken komma vi icke ifrån. Att med öppna ögon vidtaga en sådan åtgärd som att förflytta dem från det arbete, som de anse det vara naturligt att de hava, och göra dem till understödstagare i kommunerna anser jag vara en politik, som jag icke tror, att de det gäller vilja godkänna. Man vill hellre ha sin inkomst såsom ersättning för utfört arbete än bli va upptecknad på en lista, enligt vilken man en viss dag i veckan eller var fjortonde dag kan få uppbära några kronor i form av arbetslöshetsunderstöd. Karaktären av arbetsanslag ha en hel del av dessa anslag; det få vi icke alldeles glömma bort.

Jag vill dessutom säga, att när herr Ström talar om, att vi icke skulle beväpna motståndarna, så är det ett mycket fåvitskt talesätt, ty moståndarna »kunna beväpna» sig själva. De kunna göra det på fullt legal väg, enär de besitta majoritet i riksdagen. Socialdemokraterna hava icke majoritet vare sig i landet eller i riksdagen. Det sades visserligen i ett sammanhang, att det fanns en antiborgerlig majoritet i landet; och det var ju sant. Men talet om att det finns en socialdemokratisk majoritet hava vi icke hört något belägg för. Det är uppenbart, att regeringen måste taga hänsyn till de föreliggande omständigheterna. För att kunna gagna vad regeringen anser vara värt att gagna

Om avslag å under fjärde huvudtiteln äskade anslag m. m. (Forts.)
torde regeringens i detta avseende såväl som i andra vidtagna förfoganden sålunda böra mötas med både respekt och sympati.

Vad herr Ström personligen beträffar skall jag icke ge mig in på det kapitlet. Men det är för mig något nytt, att herr Ström intar den ståndpunkt här, som han just i dag intar. Jag har icke, såvitt jag minns, tidigare mött den varken här i kammaren eller inom den grupp, han nämnde. Herr Ströms opposition har ju, som de flesta av denna kammares ledamöter känna, varit förankrad på ett helt annat och kanske även delvis litet mera givande område. Herr Ströms debut i dag på den grund, varå den kommunistiska motionen är lagd, är ju i och för sig icke överraskande. Ty när man ger sig ut på fri flykt och fri flytning på livets upprörda hav, så vet man icke, var man slutligen hamnar. Jag gör inga förebräelser, ty individen väljer själv sin ståndpunkt. Men jag konstaterar allenast, att stöten från herr Ströms sida är en aktuell, d. v. s. en ny och icke förut känd stöt.

Jag vill efter detta ånyo yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ström: Herr talman! Herr Törnkvist söker göra gällande, att dessa 8,000,000 kronor icke innebära någon egentlig förhöjning, utan att det i stället vore så, att det förra året blev en omotiverad sänkning i här förevarande anslag. Ja, man kan ju icke diskutera, om det var det ena eller det andra, ty det är en diskussion om påvens skägg. Ett faktum, är ju, att en höjning från förra året med 8,000,000 kronor nu föreligger. Och eftersom herr Törnkvist röstade för den budget, som framlades förra året, så var det väl icke den gången en omotiverad sänkning. Jag hörde icke herr Törnkvist vid det tillfället yrka på, att man skulle höja anslaget med 8,000,000 kronor. Hade den sänkning, som då förekom, varit omotiverad, så hade den naturliga konsekvensen av detta varit, att herr Törnkvist då yrkat på den förhöjning, som han nu talar för. Alltså måste man ju konstatera, att herr Törnkvist, när han försöker sig på en sådan bevisningsmetod, är ute på synnerligen hal is, ty detta drabbar ju honom själv i första hand.

Jag vill också konstatera, att om man lägger till de statsbeställningar m. m., som förekomma för militära ändamål, så kommer man upp till utgifter för dylika ändamål, som äro högre än dem, som den ekmanska regeringen framlade år 1932.

Herr Törnkvist säger vidare, att det kan icke vara lämpligt att göra dessa arbetare till understödstagare hos kommunerna. Men det vore väl ändå besynnerligt, om man icke skulle kunna fundera ut några andra alternativ än dessa båda: att antingen vara understödstagare hos kommunen eller också tillverka krigsmateriel. Det finns dock massor av föremål att utföra för dessa arbetare, så att det behöver icke vara endast dessa två alternativ att välja på. Det finns mycket nyttigt arbete i samhället, som de kunna utföra, och jag tycker, att det är överflödigt att här påpeka, vad det kan vara.

Med anledning av att jag sagt, att man icke bör beväpna borgarklassen, säger sedan herr Törnkvist, att det kunna vi naturligtvis vara med om, ty annars beväpnar den sig själv. Det var också en underlig motivering. Om dessa personer hava makt att beväpna sig själva, skola vi för att förhindra detta vara med om att beväpna dem. Den motiveringen vill jag icke överhuvud vara med om att godkänna.

Vidare konstaterade herr Törnkvist, att socialdemokraterna icke hava majoritet här i landet. Jag vill erinra mig att herr Per Albin Hansson åtminstone vid förra årets remissdebatt påpekade, att det då var första gången, som man vid riksdagsmannavalen i något land kommit fram till en socialistisk ma-

Om avslag å under fjärde huvudtiteln äskade anslag m. m. (Forts.)
joritet bland valmännen. Detta faktum är väl icke obekant för herr Törnkvist. Under sådana förhållanden tycker jag, att man bör gå ut ifrån det faktiska läge, som förelåg vid denna tidpunkt.

Herr Törnkvist har också funnit, att den inställning, som jag nu intar, är något fullständigt nytt. Jag måste ju säga, att då har herr Törnkvist följt mycket dåligt med, ty den ställningen har jag intagit, ända sedan jag kom med i arbetarrörelsen. Jag har aldrig röstat för militära rustningar, och jag har alltid tydligt sagt ifrån detta. Herr Törnkvist kan ju studera bl. a. protokollen från socialdemokratiska partiets kongresser, så skall han finna, att jag sagt ifrån denna min mening. Och den överensstämmer mycket väl med hela den socialistiska teori, som ligger till grund för arbetarklassens kamp. Arbetarklassen har betraktat dessa frågor om de militära rustningarna på detta sätt. Med utgångspunkt därifrån anser jag också, att man bör arbeta i riksdagen och överallt, där man får tillfälle därtill, för att främja dessa linjer. Det är ingen fri flykt ut på livets upprörda hav detta, utan det är en konsekvent seglats på detta hav, som åtminstone jag har tillämpat, t. o. m. sedan den tid, när herr Törnkvist i egenskap av ungsocialist hade en helt annan inställning till dessa frågor, än han nu har. Är det därför någon av oss båda, som kan komma med några förebråelser emot den andre, så är det jag gentemot herr Törnkvist. Jag vill erinra om, att hans uppträdande i dag rimmar ganska dåligt till hans uppträdande år 1911, då han kom till Göteborg.

Herr Vougt: Herr talman! Som folkrepresentant måste man ju beväpna sig med åtskilligt tålamod. Men jag har icke blivit så pass hårdhudad ännu, att jag kan sitta stilla i min bänk utan att reagera mot detta buller, jag kan icke säga ur folkdjupet men från det mänskliga själslivets allra lägsta djup, den intellektuella oreddighetens understa våningar, som kommer fram i herr Ströms uttalanden.

I och för sig måste det väl sägas vara ganska märkligt, att man ändrar ståndpunkt så snart, som herr Ström gjort. Herr Ström strävade emot synnerligen intensivt, både med armbågar och talinstrument och övriga kroppsdelar, innan man lyckades fördriva honom ur det socialdemokratiska partiet. Sedan visar det sig plötsligt, att han intar en helt annan ståndpunkt, än han gjorde, innan han tvångsvis avlägsnades ur partiet. Bl. a. kan jag aldrig minnas, att herr Ström här i riksdagen motionerat om någon strykning av fjärde huvudtiteln. Nu säger herr Ström likvisst, att han alltjämt kämpat för den ståndpunkten. Det måste hava skett inför annat forum i varje fall än riksdagen eller den socialdemokratiska riksdagsgruppen.

Det är emellertid icke för att säga detta, som jag begärt ordet, utan för att med skärpa reagera emot detta dumma tal om att anslagen till militära ändamål innebära en bevapning av något slags motståndare, som herr Ström tycker sig skönja, och som han uppenbarligen vill identifiera såsom motståndare till det parti, som jag tillhör. Jag kan icke betrakta ett anslag till försvarsändamål som något annat än ett anslag, vilket man beviljar för att i brist på andra medel med hjälp av militära medel säkerställa landets trygghet i händelse av ett krig. Och jag kan icke ett ögonblick medge, att ett anslag, som går till militära ändamål, på något vis kan innebära någon bevapning av den ena eller den andra gruppen i samhället. Försvaret skall vara ett folkförsvaret, och varje annan tanke är mig så förhatlig, att jag måste mycket bestämt taga avstånd därifrån. Genom att göra ett sådant tankeexperiment, som herr Ström här gör, ger han uppenbarligen åt vissa fiktiva motståndare, och möjligen även åt vissa grupper, som tro sig på det sättet kunna utnyttja militären åtminstone i sina

Om avslag å under fjärde huvudtiteln öskade anslag m. m. (Forts.)
planer, trumf på hand. Från socialdemokratiskt håll kan man icke ett ögonblick dela denna mening.

Det var detta jag önskade framhålla, herr talman.

Herr Törnkvist i Karlskrona: Jag har, herr talman, begärt ordet endast för att konstatera, att herr Ström antingen använder sig av ohederliga metoder i debatten — det ordet står jag för — eller också hör han icke vad en talare säger bara för att få kvarnen i gång. Jag har sagt — och det torde de av kammarens ledamöter, som lyssnat på vad jag sagt, kunna intyga — att fjolårets minskning i försvarsutgifterna var ett ingrepp i organisationen. Herr Ström har behagat här säga, att jag sagt, att det var en omotiverad sänkning. Det sättet betraktar jag såsom ohederligt, under den förutsättning jag nämnde. Herr Ström behagade vidare säga, att jag skulle förklarar, att om vi icke beväpnade motståndarna, komme dessa att beväpna sig själva. Så har jag icke sagt, utan jag har sagt, att vi behöva icke ha bekymmer om motståndarna, ty de hava möjlighet att beväpna sig själva. Så har jag sagt. Även det är en klar förfalskning och ohederlighet, därest den är gjord under de förutsättningar jag nämnt. Dylika diskussionsmetoder har jag under min tjuguåriga riksdagstid tidigare icke varit med om i kammaren. Och jag förklarar mig icke kunna i fortsättningen debattera här i kammaren med en herre, som använder sig av sådana metoder.

Herr Kilbom: Herr talman! Jag skall icke lägga mig i denna fortsatta uppgörelse med den f. d. socialdemokratiska ledamoten av denna kammare herr Ström. Men det är ett par andra omständigheter, som det kunde vara anledning fästa uppmärksamheten på i detta sammanhang.

Jag vill då säga till herr Vougt, att nog tycker jag, att det är en rätt underlig logik, då man förklarar, att de, som bekämpa militära anslag, de ge militaristerna — för att uttrycka sig populärt — vapen i händerna och trumf på hand. Jag hade icke tänkt mig att då nu herr Törnkvist börjar moralisera, han skulle behöva använda sig av så grovkorniga metoder här i riksdagen. Men annars är det väl, herr talman, mer än en tillfällighet, att när man i år lägger tillsammans de belopp, som hava begärts för militära ändamål, så äro de högre än de belopp till samma ändamål, som den ekmanska regeringen sista gången föreslog. Jag tror icke, herr Vougt, att man kan avfärda den saken så lättvindigt som med att säga, att det där väcker ingen som helst uppmärksamhet ute bland allmänheten. Jag tror icke, att herr Vougt behöver gå längre än till Skåne för att finna exempel på, att det nog väcker en viss uppmärksamhet. Och än mera, herr Vougt: det väcker uppmärksamhet icke minst ur den synpunkten, att det ju dock här har fattats ett beslut om, att man skulle företaga en allsidig utredning av den militära historien, där även den nationella avrustningen skulle ställas som utgångspunkt likvärdig för en undersökning. Det väcker vidare uppmärksamhet, herr Vougt, att hela denna historia börjar, samtidigt som man deltar i någon sorts avrustningskonferens i Genève. Herr Vougt bör ju veta eller i varje fall icke vara förvånad över, att folk frågar sig: »Vad beror det egentligen på, att dessa herrar som deltaga i arbetet därnere samtidigt därmed höja militäranslagen och icke bara höja dem utan också ta de första stegen till genomförandet av en extra militärbudget?» Ty det är just detta som sker i och med att man nu flyttar över vissa anslag för militära ändamål till arbetslöshetshuvudtiteln. Detta förhållande rimmar bra illa med det myckna talet om, att man till och med skall pröva den nationella avrustnings väg. Det rimmar också illa, om man, som herr Vougt gör, anser den internationella avrustningen såsom den enda framkomliga vägen.

Om avslag å under fjärde huvudtiteln öskade anslag m. m. (Forts.)

Ty är det så, att man förklarar sitt hjärta klappa varmt för den ena eller den andra arten av avrustning, bör man vänta med högre anslag till militärväsendet, tills man har svart på vitt på, att ingen av dessa vägar är framkomlig.

För några år sedan var det ju populärt att tala om, att vi skulle förankra försvaret nere i folkets breda lager. Nu tycks det vara mycket populärare att tala om förankring på andra sidan Östersjön. Synbarligen var det, herr talman, en tillfällighet detta besök, som kammaren nyss hade på en av sina läktare, men det är icke långsökt, om man sammanställer detta besök med behandlingen av hithörande fråga. Det skulle vara verkligt intressant att få en redogörelse av regeringen för syftet med hela denna historia, med detta inbjudande av herr utrikesministern den och den med det snabbt följande inbjudandet av en annan utrikesminister o. s. v. Till på köpet i en tid, då vederbörande länder ha erbjudits att få sin självständighet garanterad, tränger sig Sverige emellan, uppträder som någon sorts självtagen — eller kanske är det icke så självtaget — väktare av intressen omkring Östersjön. Och detta kommer i samband med ett mycket starkt ordande om nödvändigheten av ett utbyggande av bombflygplan, övning med bombflyget och utbyggande av vår flotta — ja, man säger ju visserligen, att det är en ersättningsbyggnad som äger rum — o. s. v., o. s. v.

Jag kan meddela herr Vougt, att dessa tvenne omständigheter sammanställer man icke minst ute bland valmännen och ingalunda bland de valmän enbart, som man kan säga skulle vara intakta mot regeringen, utan bland dess egna valmän, och man frågar sig med all rätt: »Vart syfta herrarna med hela denna politik?»

Jag har, herr talman, velat framhålla dessa omständigheter i detta sammanhang. Jag tror, att det sist sagda ger en viss relief åt den fråga, som här behandlas, och bidrar till att öka förståelsen för att man nu är så ivrig att, innan definitivt beslut har fattats i Genève och innan försvarskommissionens utredningar äro slutförda, alltså innan någotdera av detta skett, slå in på en väg, som redan nu betyder ökade anslag till militära ändamål, redan nu bana och beträda en väg, som för den närmaste framtiden betyder ännu mera ökade anslag till militära ändamål — jag syftar på införandet av den extra militära huvudtiteln, som gjorts av den socialdemokratiska regeringen.

Herr talmannen kan med viss rätt säga, att vad jag här sagt om socialdemokraternas utrikespolitiska orientering och den här kurtisen — av vem påkallad? — med vissa fascistiska eller halvfascistiska stater på andra sidan Östersjön icke hör hit. Men, som sagt, jag tror, att det ger relief åt herrarnas behandling av denna fråga. Därför kan det redan här förtjäna ett påpekande.

Herr **Ström**: Herr talman! Jag förstår inte den nervositet, som gripit herrar Vougt och Törnkvist i Karlskrona inför dessa påpekanden, som jag gjort här. Herr Vougt konstaterade såsom han sade, att dessa påpekanden voro från den intellektuella hederlighetens understa våningar. Jag skulle ju kunna kvittera artigheten genom att säga, att herr Vougts anförande var från den intellektuella hederlighetens vindflöjel, ty så förefaller åtminstone mig herr Vougts inställning till denna fråga ha varit.

Herr Vougt frågade mig, varför jag icke motionerat om detta tidigare. Ja, tidigare har jag inte behövt göra detta, ty då har man på socialdemokratiskt håll motionerat om sänkta anslag såväl enskilt som av hela gruppen. Men det finns ju en hel del frågor till vilka man har en viss inställning utan att likväl motionera i desamma. Jag har den uppfattningen, att det bör vara en annan

Om avslag å under fjärde huvudtiteln öskade anslag m. m. (Forts.)
författning i det här landet, men jag har icke motionerat om en författningsändring. Den enskilde riksdagsmannen kan givetvis icke motionera i alla frågor, beträffande vilka han har en viss inställning. Jag vill dock erinra herr Vougt om, att jag konsekvent sedan 1929 röstat avslag å alla militära anslag och sålunda icke röstat för något av dem. Denna omständighet torde vara en tillräcklig upplysning angående den inställning, jag har till denna fråga, en inställning som för övrigt arbetarklassen alltmera får världen över. Jag vill rekommendera herr Vougt att studera den tyska socialdemokratiens inställning, den franska socialdemokratiens inställning med flera partiers inställning till denna fråga, och han skall då finna, att det icke är så synnerligen stor skillnad på just den inställningen och den, som jag tagit i denna fråga.

Herr Vougt konstaterade vidare, att försvaret skall vara ett folkförsvär. Jag frågar: Var det inte ett folkförsvär i andra länder också, men hur utnyttjades det icke? Tror man, att det kommer att utnyttjas på annat sätt nu? Detta konstaterande av faktiska förhållanden är icke att ge trumf på hand åt vissa högerreaktionära stämningar, utan det är att förbereda arbetarklassen på vad som kan komma. Och det vittnar om intellektuell redlighet att man gör detta i god tid.

Herr Törnkvist i Karlskrona ansåg, att man använde gentemot honom vissa ohederliga metoder, och han sade, att han icke talat om omotiverad sänkning utom om omotiverat ingrepp. Ja, vad är det för skillnad på detta? Om det skedde ett omotiverat ingrepp förra året, så medförde väl detta den sänkning, som man i detta fall åsyftade. Men jag vill påpeka, att förra året talade man om, att det ingrepp man då gjorde, den sänkning man då vidtog, icke innebar någon förändring uti den plan, som man hade gjort upp 1925. Det var en sådan där historia som man kunde göra för ett år, och det innebar icke, att man bröt sönder 1925 års försvarsordning. Det är just detta faktum, som man har anledning att härvidlag peka på. När man även tidigare har motionerat om värnpliktsövningarnas inställande, så har man ju motiverat ett dylikt förslag därmed, att ett dylikt inställande icke skulle sönderbryta 1925 års försvarsordning. Det är ju detta som jag har pekat på.

Beträffande sedan herr Törnkvists uttalande om möjligheterna för borgarklassen att beväpna sig själv, så borde det väl ändå visa, att herr Törnkvist med flera icke skola vara så angelägna att gå in för ökade militära rustningar som de nu ha visat sig vara. Dessa ökade militära rustningar i en nödtid som denna drabba ju i stort sett arbetarklassen kan man säga. Det är arbetarklassen som får betala rustningarna, det är den som blir lidande på detta. När det nu finns hundratusentals av denna, som lida nöd och umbäranden, då tycker man, att statens pengar skulle kunna användas på ett bättre sätt än att man ökar de militära rustningarna. Det är med denna utgångspunkt jag har avslutat mig till ett bifall till den motion som föreligger.

Herr Vougt: Herr talmannen behagade ursäkta mig, om jag anser det skäpligen lönlöst att ingå på vidare polemik med herr Ström. Hur det blir så lär väl herr Ström få sista ordet, vilket icke innebär att han också får rätt gent emot någon annan. Jag tillåter mig däremot säga några ord till herr Kilbom, som i alla fall står i en helt annan klass än herr Ström. Dock vill jag säga, att jag icke vet, om det är så befogat med spekulationer rörande den mycket betydande oro på det utrikespolitiska området, som man säkerligen för närvarande kan iakttaga och som icke minst inregistrerats i tidningarnas telegram, vilka dock ofta mera synas ha tillkommit i sensationssyfte än för något annat ändamål.

Om avslag å under fjärde huvudtiteln äskade anslag m. m. (Forts.)

Om det är något som det må tillåtas mig att understryka såsom det dominerande i den nuvarande utrikespolitiska situationen så är det väl i alla fall detta, att en spänning bortfallit i världen, en spänning, vilken tidigare varit mycket starkt framträdande och som påverkat icke minst situationen här uppe i Norden, och det är den gamla spänningen mellan Sovjetunionen och den övriga världen, Sovjetunionen enkanterligen och de europeiska staterna med ett annat produktionssystem, och vilka stater till skillnad från Sovjetunionen också bevarat demokratin. Denna spänning har bortfallit på grund av för alla kända händelser i Europas mitt, vilka skapat nytt krigshot. Nu kan man läsa i bladen så egendomliga förutsägelser som att en vänskap från tiden före kriget mellan den franska republiken och Sovjetunionen skulle återupplivas genom knytandet av mycket långtgående ömsesidiga förbindelser. I det sammanhanget talas också om tillkomsten av något slags baltiskt block, vilket väl tillsvidare endast får anses vara någon tidningsmans tämligen lösligt funna beteckning på vissa strävanden att i Nordeuropa komma fram till icke militära allianser utan några slags ömsesidiga garantiförbindelser att bevara freden. Jag vill säga herr Kilbom, att för min del skulle jag icke betrakta det på något sätt ur vägen, om man på svenskt håll utan att syfta till militära allianser utan endast för att i bästa mån säkerställa den måhända hotade freden, skrede till ett mera långtgående samarbete med Sovjetunionen.

Herr Törnkvist i Karlskrona: Herr talman! Jag vill gent emot herr Ström endast förklara, att jag icke i det sammanhang herr Ström sagt använt ordet omotiverat. Försöket att glida ifrån den verkliga argumenteringen menar jag därför misslyckas fullständigt.

Vidare vill jag för min del — jag kanske icke gjorde det tillräckligt tydligt i mitt förra anförande — förklara, att jag självklart anser anslagen under fjärde huvudtiteln såsom anslag för upprätthållandet av statens organisatoriska maktmedel, och jag ger icke det ringaste på hand, att de kunna användas i några klassyften.

Herr Kilbom: Herr talman! Det är med största tillfredsställelse jag noterar herr Vougts uttalande. På förekommen anledning skall jag be att få säga detta till protokollet.

Jag erinrar emellertid herrarna om, att det icke var så värst länge sedan herr Engberg — dock icke i regeringsställning — riktade en interpellation till den då sittande regeringen, varför denna icke hade vidtagit några åtgärder för att med Sovjetunionen knyta överenskommelser på fredlig väg. Nu har denna regering suttit i två år, och jag har icke sett några som helst tecken till, att den har inlett eller haft några planer på att inleda samarbete med Sovjetunionen om en non-agressionspakt. Men däremot ser man — och herr Vougt må förlåta mig och alla dem, som ställa sig frågande inför detta, och han har alldeles säkert själv sett bland fredsfolkets publikationer uttryck för denna frågeställning, i vart fall har jag gjort det — hurusom i en situation, då Sovjetunionen erbjuder tillsammans med annan makt vissa baltiska stater garantier för deras oavhängighet och neutralitet, Sverige hastigt träder in på ett sätt, som jag ärligt talat icke vet vart det syftar. I varje fall, herr talman, tycker jag ju, att på regeringen, socialdemokratiens regering, har man rätt att ställa detta krav mycket starkare än på någon annan — att den borde ha utnyttjat de möjligheter som författningen ger att meddela riksdagen vilka intentioner den har i detta avseende. Men därom ha vi ännu ingenting

Om avslag å under fjärde huvudtiteln äskade anslag m. m. (Forts.) fått höra. Måhända hänvisar man till utrikesnämnden. Ja, det är gott och väl, men riksdagen har många gånger sagt, att den icke anser den nuvarande metoden för handläggning av utrikespolitiska frågor och uppehållandet av korrespondensen mellan regeringen och den lagstiftande församlingen tillfredsställande.

Samtidigt härmed ser man, såsom jag i mitt förra anförande påpekade, att här skola försök göras med flygplan och flygbomber, att flottan hastigt och lustigt skall utbyggas eller att ersättningsbyggnad för densamma skall sättas i gång, och detta trots att ju ingenting särskilt har förekommit, som motiverar detta för närvarande. Ingenting särskilt. Tvärtom. Gårdagens tidningar meddelade ju — jag vet inte vad värde ligger där bakom, men något torde det väl vara — att nu planeras en åtta makters konferens för att bringa det internationella nedrustningsarbetet ur det dödvatten, i vilket det kommit. I dessa tider går ett land med en socialdemokratisk regering och inrättar nya möjligheter till ökade militäranslag och lägger tyngdpunkten i viss mån på dessa militäranslag för flygbomber och flygplan. Jag tycker ju, att detta är underligt, och jag anser, att det är en plikt för riksdagens ledamöter att påtala detsamma. Men anse herrarna, att ni icke behöva göra detta därför att partiet genom någon ledamot är representerat i utrikesnämnden, så är det ju mycket bra för er, men underrättelserna om utrikesnämndens avlyssnande av vissa rapporter — ty därtill inskränker sig ju dess verksamhet — stanna ju inom nämnden själv, och riksdagen och dess kamrar ha mycket liten eller ingen vetskap om vad där försiggått. Icke minst mot denna bakgrund måste det vara en plikt för närvarande att säga ifrån: inga ökade anslag, skär ner dem principiellt, avskaffa försvaret!

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Då denna fråga kommer upp senare och då jag avskyr återupprepningar, hade jag icke tänkt att nu ta till orda. Det var emellertid ett par uttalanden som här gjorts, vilka jag ändock ansett böra beröras, innan kammaren går att slutgiltigt avfärda motionen.

Det var närmast herr Vougts uttalande jag fäste mig vid. Han gjorde gällande, att det numera har inträtt en annan ställning i världen; spänningen mellan Sovjetunionen och de andra staterna har försvunnit, åtminstone i mycket stor utsträckning.

Det uttalande, han gjorde i denna fråga, har bara *ett* syfte, så vitt jag förstår, och det är att för den svenska arbetarklassen framställa läget på ett annat sätt än det i verkligheten är, att försöka framställa Sovjetunionens ställning till de kapitalistiska staterna annorlunda än den är.

Enligt min mening har icke någon förändring skett i fråga om ställningen mellan å ena sidan Sovjetunionen och å andra sidan de kapitalistiska staterna. Förhållandet skiftar visserligen mellan enskilda länder, beroende på motsättningarna emellan dessa andra kapitalistiska stater, men samma motsatsförhållande som förut, samma krigsfara som förut består i dag.

En annan sak. Herr Vougt förklarade, att när han för sitt vidkommande försvarade dessa militäranslag var det därför, att man intar ställning till ett folkförsvar. Han menade, att det svenska militärväsendets uppgift är att vara ett sådant. Det är icke så många år sedan samma socialdemokrater kastade ut parollen: »aldrig mera krig». Det är icke så många år sedan de aldrig skulle vågat föra herr Vougts tal på sina läppar, när de gingo ut på arbetarmöten. Ja, de passade sig även för det i riksdagen. Då voro de »pacifister», då hävdade de avrustningsprincipen åtminstone i sina tal. Herr Vougts deklaration här kan man bara uppfatta på ett sätt: som en radikal brytning även med den tidigare fraseologien, som ett avståndstagande från de tidigare

Om avslag å under fjärde huvudtiteln äskade anslag m. m. (Forts.)
»aldrig-mera-krig-parollerna» och från den tidigare s. k. pacifistiska inställning, som man intagit.

Sedan hörde jag av herr Törnkvist — och det fäste jag mig också vid — att vad det här gäller det är att taga hänsyn till den maktsituation, som i dag föreligger i riksdagen. Det är de borgerliga partierna, som ha majoritet. Socialdemokratien vill göra klart, att, om icke den genomför denna politik, så komma de borgerliga partierna att göra det. En sådan inställning betyder ju bara, att socialdemokratien deklarerar, att när borgarna under alla förhållanden ha möjligheter att skaffa bödlar för kampen mot arbetarklassen, då så är förhållandet, så är det bättre, att socialdemokratien åtager sig den uppgiften än att överlämna densamma åt borgarna själva! Denna underliga politik är ju ingen tröst för arbetarna. Jag kan icke förstå, att herr Törnkvist åberopar det »argumentet» till försvar för den ställning, han intagit i den här frågan, och som hans parti företräder.

Vidare vill jag säga herr Törnkvist, att, när man kommer och talar om arbetslösheten och tar det som ett motiv för dessa väldiga militäranslag, som man i princip gått in för i dag, så är det ju lika litet acceptabelt ur arbetarsynpunkt. Bygga fängelser eller skaffa kanoner eller förstörelseredskap för arbetslöshetens bekämpande, en sådan arbetslöshetspolitik betackar sig säkert också åtminstone 95 procent av medlemmarna av herr Törnkvists parti för liksom jämväl den övriga delen av den svenska arbetarklassen.

Herr Kilbom vet ingenting om syftet med alla dessa åtgärder, som han påtalar här i dag, främst utrikespolitiken, som jag tidigare påpekat här i riksdagen. Men jag vet däremot syftet. Jag vet, att, när herrarna rustar för krig så är det därför, att de förbereda krig, därför att de planera krig, därför att de se kriget som ett medel i politiken mellan de olika staterna liksom också mot arbetarklassen.

Beträffande herr Vougts indignation vill jag bara anmärka det, att jag vet ingen ynkeligare syn än trälar, som äro stolta över sin förnedring!

Herr Spångberg: Herr talman! Jag begärde ordet för att säga några ord åt herr Törnkvist i Karlskrona. Båda de socialdemokratiska talarna ha velat göra gällande, att militären närmast är att betrakta som något slags neutral organisation i förhållande till klasserna inom samhället, och herr Törnkvist säger i sitt sista anförande, att militären är ett statsorgan, som icke får användas i någon klass intresse. Herr Vougt har tidigare sagt sig icke förstå, att anslag till militären skulle vara anslag, som vissa grupper skulle ha nytta av i sin kamp mot andra grupper inom samhället. Jag vet icke vad herr Törnkvist och vad herr Vougt då sett — den senare ifrån den intelligensens höjd han anser sig stå på — men jag måste säga, att den som har följt med klassstriderna litet grand under en tid så pass lång, som den under vilken herr Törnkvist och jag och herr Vougt deltagit inom arbetarrörelsen, har säkert märkt, att militären använts flera gånger mot arbetarna. Man kan ju endast göra en undersökning i vilken grupps intresse, som militären stått till tjänst. Då skall man ju alltid finna — och det saknas icke exempel från åtskilliga tillfällen, från demonstrationer, från strejker, från vräkningar och dylikt — att militären alltid har stått på de ekonomiskt maktägandes intresse gentemot arbetarna. Det behöva vi ju bara taga ett enda exempel på. Vi skola finna, att detta är naturligt under nuvarande klassförhållanden. Vi antaga, att arbetet lägges ned vid en fabrik. På en viss plats ligger arbetet nere. På vilken sida och i vilket syfte användes då militären, när den togs till hjälp? Användes militären i sådant syfte, att arbetet skall hållas i gång, eller användes militären i sådant syfte, att arbetet skall ligga nere? Dessa frågor kunna icke

Om avslag å under fjärde huvudtiteln äskade anslag m. m. (Forts.) herrarna svara på, förrän ni få reda på vem det är, som har intresse av att arbetet skall fortgå eller av att arbetet skall ligga nere. Vid en lockout skulle jag tro herrarna skulle anse det vara fullständigt onaturligt, om militären skulle mönstra upp vid fabriken och hålla arbetsköparna borta, ifall arbetarna komme för att sätta fabriken i gång. Då hade militären som uppgift att se till att arbetet låge nere, men i motsatt fall: om det komme en strejk, och arbetsköparna icke hade någon strejkbrytare, skulle herrarna på samma naturliga sätt anse det vara militärens uppgift, att medverka till att arbetet hålles i gång, ty då är detta ett intresse för arbetsköparna.

Det senaste exempel, som inträffat på militärväsendets användande i klassstriderna här i Sverige, borde ju vara så pass färskt och belysande, att herrarna borde förstå militärens klassuppgifter i denna sak. Det är händelserna i Ådalen, så färska, att jag bara behöver nämna mordet i Ådalen för att vi skola förstå i vilkens ärende och i vilkens tjänst militären då användes. Själva staten är ju för övrigt ingenting annat än en organisation för upprätthållande av de nuvarande ekonomiska grundvalarna, det ekonomiska tillståndet, grundvalarna för klassindelningen inom samhället, och när denna stat då skall skyddas, när inom denna stat militären är ett stående organ, är det ju tydligt, att den alltid kommer att användas mot arbetarklassen.

Under sådana förhållanden är det även berättigat vad som herr Törnkvist i sitt första anförande citerade att om arbetarklassen en gång övertar makten i ett socialistiskt land, då är det klart, att den försvarar sina intressen mot dem, som vilja störta den socialistiska ordningen.

Jag kommer alltså, både ur principiella synpunkter och ur sparsamhetssynpunkter, beträffande detta problem till det resultatet, att man måste gå emot dessa anslag, och jag står då i fullständig samklang med den uppfattning, den socialistiska rörelsen haft i alla tider och i alla länder.

Herr Lövgren: Herr talman! Det förefaller mig litet grand märkvärdigt, att bägge de kommunistiska grupperna alltid, när det gäller dessa ting, gå upp och ge en vrågbild av verkligheten, ty det är ju ingenting annat än en vrågbild av verkligheten, när herr Hagberg kommer upp och talar om att vi här i landet hålla på att förbereda kriget mot sovjetunionen. Det är ju enbart löjeväckande. Hans partivän herr Brädefors var härom dagen uppe och sade, att det var ett led i krigsförberedelserna mot sovjetunionen, när vi genom ett beslut i riksdagen säkerställde sockerproduktionen, och jag var en av de värsta krigshetsarna, därför att jag medverkade därtill.

När jag begärde ordet var det emellertid därför, att jag är mera förvånad över herr Kilbom än jag är över herrar Hagberg och Brädefors, ty de äro ju trålar under Moskva, och de måste ju alltid följa parollerna därifrån, men herr Kilbom är ju officiellt fristående. Jag träffade nämligen för någon tid sedan på i herr Kilboms tidning — på ledande plats, och jag skulle nästan tro, att det var herr Kilbom själv som skrivit det — några förståndiga ord. Det säges, att det är klart, att, när det produktiva folket innehar makten i ett land, måste det använda sina maktmedel mot både yttre och inre fiender, så länge någon över huvud kan äventyra folkets frihet. Det är också klart, att i ett sådant läge försvaret måste göras effektivt, och att där intet försvarsljunt prutande kan komma i fråga. Den makt, man har, försvarar man. — Det är citat ur en ledande artikel i Folkets Dagblad Politiken.

Gentemot detta kommer herr Kilbom naturligtvis att svara, att det arbetande folket har icke makten i det här landet, utan det är storkapitalisterna och storfinansiärerna som regera. För min del kan jag icke erkänna detta. För mig är det uppenbart, att makten i det här landet i övervägande grad lig-

Om avslag å under fjärde huvudtiteln öskade anslag m. m. (Forts.)
ger i folkets egna händer. Den är fotad på den allmänna lika och direkta rösträtten, och herr Kilbom och jag kunna beklaga, att det finns folk här, som ha andra åsikter än vi, men såvitt jag förstår, så ha de lika stor rätt som vi att ha sina åsikter i fred och välja sina representanter och förfäkta sina ideal. När då den svenska riksdagen är ett uttryck för folkviljan och vilar på grundvalen av allmän, lika och direkt rösträtt, kan jag icke förstå annat än att det yttrande, som stod i herr Kilboms tidning på ledande plats, är tillämpligt på det här landet. Jag vill ju dock icke gärna vara så frikostig, som herr Kilbom förutsatt här, att det skulle icke vara något försvarsljunt prutande, utan jag menar, att även de militära anslagsfrågorna böra prövas i det sunda förnuftets tecken, så att man icke slösar bort mer än vad som behövs på dem.

Jag har ansett mig böra begagna tillfället för att fästa uppmärksamheten på en förvrängning av verkligheten, som kommunisterna ständigt göra sig skyldiga till. Såvitt jag förstår kunna vi här i landet icke undgå att giva anslag till en neutralitetsvakt. Under sådana förhållanden, och när det icke är på det sättet att det arbetande folket är satt ur spelet utan tvärtom så, att det arbetande folket i mycket hög grad kan öva inflytande på och ge åt militärorganisationen dess innehåll, förefaller det mig oegentligt att jämt och ständigt föra den argumentation, som kommunisterna göra här i kammaren och ute i landet, ty det är en argumentation till folkets förledande.

Herr Kilbom: Herr talman! Bara en liten replik. Beträffande artikeln i Folkets Dagblad hälsar jag med allra största tillfredsställelse herr Lövgrens förnuftsdeklaration. Jag förstår dock icke riktigt, varför han inte också finner vår motion här i kammaren förnuftig. Saken förhåller sig nämligen på det viset, herr Lövgren, att vad jag uttalade i artikeln och motionen, det är i många stycken detsamma, alldenstund artikeln endast är motionen förkortad. Herr Lövgren trodde nu att det var lämpligt och synnerligen bra att ansluta sig till artikeln, men då han förut tagit avstånd från motionen, blir ju ett dylikt uppträdande betecknande för herr Lövgren.

Vad i övrigt beträffar vår principiella inställning till denna fråga om försvar och icke försvar i det nuvarande samhället, så har den klarlagts i vår motion och i debatten av min partikamrat herr Spångberg, som jag fullkomligt kan ansluta mig till. Jag ber till sist få konstatera ett mycket intressant faktum: herrarna ha icke med ett ord sökt klargöra sambandet mellan å ena sidan beträdande av nya anslagsvägar till militära ändamål genom användande av arbetslöshetsmedel och å andra sidan de begynnande första stappande steg ni taga som garantimakten vid Östersjön för oavhängighet och oberoende för östersjömakterna. Det tiger herr Lövgren med fullkomligt. Följes en dylik politik av skyldigheten till neutralitetsvakt, herr Lövgren? Såvitt jag förstår, måste förhandlingarna med Finland och Lettland ligga på ett något annat plan än neutralitetsvakt och neutralitetspolitik. Regeringen insveper sig emellertid i djup tystnad i denna fråga och riksdagen får väl således nöja sig med det.

Då jag nu ser herr statsrådet och chefen för socialdepartementet närvarande, vill jag emellertid framhålla, att tystnaden rimmar bra dåligt med herrarnas tal om öppenhet i diplomatien o. s. v. o. s. v.

Jag skall gärna, herr Lövgren, ansluta mig och vara beredd till en debatt om neutralitetsvakten. Norska arbetarpartiet har nyligen framlagt ett dylikt förslag. Det innebär, om jag nu icke minns alldeles galet, 7 miljoner kronor om året. I Sverige, om jag räknar tillsammans militärpensioner och allt det andra, ha vi ca 120 miljoner kronor om året. Och då säger herr Lövgren: ja, se vi ha icke majoritet. Nej, det skola vi icke förebrå er för, men är det

Om avslag å under fjärde huvudtiteln äskade anslag m. m. (Forts.)
nödvändigt i minoritetsställning att föreslå *högre* anslag till militära ändamål än vad den sista ekmansregeringen gjorde?

Herr Lövgren: Herr talman! Jag förstår mig icke på herr Kilbom. Han säger här i artikeln, att det skall icke förekomma något försvarsljunt prutande på militäranslag, då det arbetande folket har inflytande och makt i samhället. Jag har konstaterat, att det arbetande folket har makt och inflytande i det här samhället, om icke till 100 procent så i alla fall så mycket, att vi icke kunna kasta bort det. Det är icke mitt fel, att större delen av motionens motivering svär mot yrkandet i motionen. Det är icke alls mitt fel, utan det får herr Kilbom söka hos sig själv.

Sedan kunde det icke falla mig in att följa herr Kilbom på hans utrikespolitiska flykt, ty både han och jag känna sannolikt för litet till de här sakerna för att kunna resonera om dem med någon större exakthet. Men jag har ju alltid funnit, herr talman, att på kommunisternas sida kan man alltid uttrycka sig med allra största säkerhet om utrikespolitiska ting och i synnerhet om länder, som ligga rysligt långt borta: Kina, Japan, Balkan o. s. v. Ju närmare saken ligger desto osäkrare blir man.

Herr Kilbom: Den där vetenskapen är nog en reminiscens från den tid herr Lövgren själv var kommunist. Jag antar, att numera har man icke så där stor kunskap. Det skulle kanske då vara längst uppe i Norrbotten, där ju herr Lövgren hör hemma.

Det var intressant att finna, att det arbetande folket här i Sverige har denna stora makt. Då är ju herrarnas uppträdande så mycket mera fördömligt, då ni ha makten och icke skära ned militäranslagen, icke ordna arbetslöshetspolitiken, icke ordna förhållandena på ett förnuftigt sätt för jordbrukarna o. s. v.

Men, herr Lövgren, varken ni eller jag har makten. Det arbetande folket har icke makten. Det är storbankerna, som ha makten. Herrarna i regeringen sitta här och anstränga sig på alla möjliga sätt, men det hindrar icke storbankerna att i kassavalven oräntabla låta ligga cirka 400 miljoner kronor, under det att i januari fanns 172,000 hjälpsökande arbetslösa. Herr Lövgren, har ni makten, då använder ni den synnerligen dåligt, men ni har som sagt icke makten, och just därför ha vi förklarat, att det system, som å ena sidan lämnar överflöd på pengar och å andra sidan massor av folk i svält, ett sådant system vilja vi icke försvara.

Herr Lövgren förklarade, att han inte förstod mig. Ja, det ges två förklaringar till ett sådant förhållande. Den ena förklaringen — och den är alldeles säkert den riktiga — måste hänföra sig till herr Lövgren och inte till mig.

Herr Hagberg i Luleå: Herr talman! I anledning av vad herr Kilbom sist sade vill jag replikera honom med, att det är nog ytterst få, som kunna förstå hans politik. I fjol gjorde han faktiskt ett uttalande här i riksdagen, vari han förklarade, att om den svenska officerskåren ville vara med om att försvara demokratin, skulle inte han och hans partikamrater vara de njuggaste i fråga om anslag till militära ändamål. En normal människa måste fatta detta såsom en deklARATION till förmån för det borgerliga militärväsendet, låt vara att det skall vara »demokratiserat», som herrarna säga.

Herr Lövgren! Jag sade inte, att det var mot Sovjet-Unionen, som Sverige rustade för krig. Jag använde inte uttrycket Sovjet-Unionen i samband med Sveriges krigsrustningar. Jag framhöll, att Sverige rustade för krig utan att

Om avslag å under fjärde huvudtiteln åskade anslag m. m. (Forts.)
angiva mot vilken stat som Sverige rustade. Jag vill dock säga, att dessa rustningar även riktas mot Sovjet-Unionen.

Vidare, herr Lövgren! Det eländiga talet om att vi skulle vara »trälar under Moskva» kan jag inte finna någon annan mening i än att det skall underlätta strävanden för en undantagslagstiftning här i landet. Vi äro inte några trälar under Moskva i herr Lövgrens mening. Vi känna oss som valda av svenska arbetare och småbönder och föra deras talan här i riksdagen. Vi tillhöra en international, vars ledning ligger i Moskva. Ni, herr Lövgren, tillhör ju också en international, fast man ju numera inte vet, var ledningen för denna international ligger, sedan Dollfuss skjutit sönder den österrikiska författningen. Kanhända att herr Lövgren därigenom anser sig stå i en annan position i dag än vad jag gör i det fallet.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Spångberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 14.

Herr statsrådet *Vennerström* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 150, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § bokföringslagen den 31 maj 1929 (nr 117);

nr 161, angående vissa ändringar i bestämmelserna om stämpelavgift för spelkort;

nr 171, angående inrättande av en tullverkets båtlånefond, m. m.;

nr 172, angående restitution till International Telephone & Telegraph Corporation av viss stämpelavgift;

nr 182, angående pensionsförbättring åt mästaren vid Karlskrona örlogsvarv *Wictor Emanuel Pettersson*;

nr 183, angående förtidspension åt förre icke-ordinarie jägmästaren *W. H. R. von Arnold*;

nr 184, angående tilläggspension åt f. d. rektorn vid Skaraborgs läns landstings småskoleseminarium i Skara Sara Natalia Elisabet Rydell;

nr 185, angående beräkning i vissa fall av engångsavgift enligt § 9 mom. 1 i reglementet för statens pensionsanstalt beträffande lärarbefattningar vid kommunal fortsättningsskola;

nr 186, angående rätt för innehavare av befattning med delaktighet i sta-

tens pensionsanstalt att vid avgång ur tjänst i vissa fall bibehålla delaktighet i anstalten;

nr 187, angående familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid lantbrukshögskolan;

nr 191, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 och 7 §§ tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316);

nr 148, angående domänverkets organisation;

nr 163, angående anslag till vissa åtgärder på skogshushållningens område m. m.;

nr 173, angående anslag för lån åt vissa fiskareföreningar m. m.;

nr 174, med förslag till förordning angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom;

nr 175, angående anslag för byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut;

nr 176, angående anslag till underhålls- och driftkostnader för undersöknings- och bevakningsfartyg för havsfiskets behov; och

nr 178, angående nedsättning i vissa fall av arrendet för kronoegendom m. m.

De avlämnade propositionerna bordlades.

§ 15.

Föredrogs punktvis statsutskottets utlåtande, nr 28, anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar; och biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 16.

Vidare föredrogs vart efter annat

statsutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av femte huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; och

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande jämkning i avtal om underhållsbidrag till frånskild make; och

nr 21, i anledning av väckt motion angående viss ändring i § 13 ordningsstadgan för rikets städer.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 17.

*Om skärpta
bestämmelser
rörande of-
fentliga dans-
tillställningar.*

Härefter förelåg till avgörande första lagutskottets utlåtande, nr 22, i anledning av väckta motioner om skärpta bestämmelser rörande anordnandet av offentliga danstillställningar.

I tvenne likalydande motioner, nr 200 i första kammaren av herr *John T. Björck m. fl.* och nr 234 i andra kammaren av herr *Åqvist m. fl.*, vilka mo-

Om skärpta bestämmelser rörande offentliga danstillställningar. (Forts.)
tioner hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet, hade föreslagits, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag *dels* till sådan ändring av eller tillägg till § 13 i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868, att offentliga danstillställningar ej tillätes efter klockan 12 midnatt, *dels ock* till sådan ändring av eller sådant tillägg till 55 § andra stycket i kungl. förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker, att dispens från i denna paragraf meddelade bestämmelser ej måtte tillåtas i den utsträckning som nu skedde.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan berörda hemställan föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr **Malmqvist**, som yttrade: I den motion, som här föreligger, ställas vi inför ett område inom det moderna nöjeslivet, som under lång tid påkallat allmän uppmärksamhet och varit föremål för såväl diskussion som lagstiftning, nämligen den nattliga dansen och särskilt dess samband med servering av sprit. De lagar och förordningar, som finnas beträffande denna sak, äro återgivna *dels* i den till motionen fogade motiveringen *dels* mycket uttömmande i den utredning, som föregår utskottets yttrande. Jag skall därför icke upptaga tiden med att upprepa detta.

I utskottets utlåtande förekommer åtskilligt, som för oss såsom motionärer är synnerligen tacknämligt. Utskottet har visserligen kommit till ett avslagsyrkande, men försett detta med en motivering, varur jag ber att få anföra en del. Utskottet säger: »Erfarenheten har visat, att det offentliga nöjeslivet på senare tid i en viss utsträckning antagit former, som äro mindre önskvärda. Med anledning härav ha meddelats åtskilliga bestämmelser som avse att verka reglerande på området. I betraktande av de synnerligen växlande förhållandena inom olika delar av landet är det emellertid tydligt, att tillämpningen av dessa bestämmelser understundom måste vara förenad med betydande svårigheter. Härtill kommer att frågan om nöjeslivets reglering i och för sig är av mycket ömtålig beskaffenhet.»

Här sammanfaller utskottets önskemål fullt med den synpunkt, som motionärerna ha anlagt. Vi äro medvetna om att åtskilliga svårigheter äro förenade med tillämpningen av dessa lagar. Utskottet fortsätter emellertid: »Med hänsyn till det sagda är det icke ägnat att förvåna, att syftet med bestämmelserna icke alltid vunnits i sådan grad som varit önskvärd. Motionärerna synas vilja tillskriva detta förhållande en felaktig tillämpning av författningarna från vederbörande myndigheters sida.» Men sedan kommer en konklusion, som jag inte är beredd att omedelbart instämma i. Det heter nämligen i fortsättningen: »Härav framgår emellertid, att motionärerna ansett att de medel, som de nuvarande bestämmelserna uti förevarande avseende lägga i myndigheternas händer, i och för sig äro tillräckliga.»

Den saken torde kunna upptagas till diskussion. Om motionärerna hade ansett de förordningar, som nu finnas, tillfyllest, skulle det ju varit obehövt att motionera. Härjämte kunna vi icke godkänna detta indirekta bevis på sätt som utskottet gjort. Motionärernas tankegång är denna: Vi anse, att det för åstadkommande av en bättre ordning skulle vara en fördel för myndigheterna att få nuvarande bestämmelser kompletterade i den riktning, som motionärerna föreslagit. Vi ha stannat inför vanskligheten vid tillämpningen av nuvarande förordningar. Det har ju lagts ganska stor befohlenhet i såväl

Om skärpta bestämmelser rörande offentliga danstillställningar. (Forts.)

K. B:s som de kommunala myndigheternas händer, när det gäller denna sak. I regel medgiva ju inte författningarna öppethållande av danslokal med sprit-utskänkning till senare timme än klockan 12. Det ser emellertid nästan ut, som om vid sidan av dessa lagbestämmelser framvuxit en praxis, som gör bestämmelserna illusoriska. Det är rätt intressant att ge akt på förhållandena här i Stockholm. I Dagens Nyheter för i lördags funnos annonserade 29 danstillställningar. Om vi ge närmare akt på lokalerna finna vi, att i elva av dessa spritservering var tillåten, två av tillställningarna hade rättighet att hålla på till klockan tre förmiddagen, elva av dem till klockan två, två till klockan ett och de övriga skulle sluta klockan tolv.

Då man gjorde ett besök på en av dessa — jag vill tillägga en av de bättre — visade det sig, att publiken till övervägande del bestod av ungdom i åldern 18 till 25 år, ganska aktningsvärd ungdom för övrigt. Vem som helst hade emellertid tillträde. Starkvin serverades i samma lokal till var och en, som ville intaga mat eller bara litet frukt. Trängseln i lokalen var så stor, att någon dans i vanlig mening egentligen inte kunde förekomma. Detta skulle på den lokalen få fortgå till kl. 2 på natten. Jag frågar då: Kan man verkligen påstå, att det förefanns behov att utsträcka tiden så långt? Ja, det är ju beroende på vad man menar med behov. Är det vederbörande lokal innehavares behov av en extra inkomst, då kan ju saken vara tämligen förklarlig, men jag tror knappast, att en verklig granskning av de besökandes läge och förhållanden skulle motivera, att det förelåg så synnerligen vägande omständigheter för ett öppethållande till så sen timme. Jag har verkligen efter en 15-årig erfarenhet i fråga om behandlingen av sådana här förhållanden kommit till den uppfattningen, att myndigheterna i många fall skulle vara tacksamma, om det funnes bestämmelser mera snäva än de som nu gälla.

Såsom utskottet påpekat är det nuvarande läget icke tillfredsställande. Vi se med stor tillfredsställelse, att kammaren alldeles nyss fattat beslut i en fråga, som synes mig ligga tämligen nära denna, nämligen frågan om nattklubbarna. Man kan invända, att det är betydande skillnad mellan nattklubbarna och den allmänna dansen. Jag vet inte, om man kan säga, att skillnaden är så stor i fråga om dans, som pågår mellan 12 och 2 eller 3 på natten. Jag väntar mig den invändningen här, att om vi begränsa möjligheten till dans vid den tid, som här är nämnd, nämligen på småtimmarna, skulle man bara uppamma besök på nattklubbar. Jag ställer i stället frågan så: Är inte deltagandet i den här dansen en synnerligen värdefull inrättning för värving till nattklubbarna? Stat och kommun ha gjort mycket för att hjälpa ungdomen till en god ställning i livet, hjälpt den i fråga om arbete och andra förhållanden, eller åtminstone försökt att göra det, och offrat stora summor i detta avseende. När det gäller arbetsförhållanden är man angelägen om att se till, att ungdomen inte får arbeta längre tid än det kan vara lämpligt och att de hygieniska förhållandena på arbetsplatserna äro tillfredsställande. Jag anser då, att vi ha all anledning att också beakta möjligheterna att ge ungdomen ett stöd i den många gånger ojämna kamp, som föres mot de neddragande krafterna i samhället. Jag räknar nämligen den nattliga dansen vid den sena timme, som det här gäller, just till dessa neddragande krafter.

När nu trots detta utskottet har gått in för ett avslagsyrkande, vill jag endast som ett uttryck för den betydelse jag lägger i frågan be att få yrka bifall till motionen. Jag anser mig, herr talman, med det sagda ha motiverat, vad som från motionärernas sida varit avgörande vid motionens avlämnande.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Om skärpta bestämmelser rörande offentliga danstillställningar. (Forts.)

Vidare anförde:

Herr Wallerius: Herr talman! Jag har sett i denna motion, när jag läste den, något som motsvarar de önskemål, vilka man kan hysa inte bara i städer och stadsliknande samhällen utan även på landsbygden, allra helst den del av landsbygden, som ligger närmare städerna och de nämnda samhällena. Det är ju nämligen bekant, att nöjeslokalerna där i beklagligt stor utsträckning draga ungdomen till sig ifrån kringliggande områden. Vid detta förhållande har jag den uppfattningen, att de nuvarande förhållandena nog kunna behöva rättas till, och jag har fattat saken så att detta skulle befrämjas genom skärpta bestämmelser i detta avseende, och det går ju motionärernas yrkande ut på, nämligen en skrivelse till Kungl. Maj:t i detta syfte. Visserligen är det lugnande, att det i utskottsutlåtandet uttalas en önskan om att myndigheterna i sin praxis måtte sträva mot, såsom det står, att vinna målet, men vad beträffar de lägre instanser, som skola behandla dessa ordningsfrågor, har det nog visat sig mer än en gång vara en olägenhet, att saken skall bero av voteringar, föregångna av en agitation, som i sin mån torde i varje fall försvåra ett sakligt bedömande av dessa ärenden.

Jag vill inskränka mig till att endast påpeka detta och uttala min anslutning till motionärernas synpunkter. Jag ber, herr talman, att få instämma i den föregående ärade talarens yrkande.

Häruti instämde herrar *Johanson* i Huskvarna, *Olsson* i Staxäng, *Petersson* i Lerbäcksbyn, *Hansson* i Rubbestad, *Björling*, *Persson* i Grytterud, *Hilding*, *Lindmark*, *Johansson* i Krogstorp, *Petersson* i Broaryd och *von Seth*.

Herr Linnér: Herr talman! Då utskottet stannat vid att hemställa, att motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, så beror detta ingalunda på att utskottet underskattat betydelsen av att nöjeslivet — speciellt ungdomens nöjesliv — ledes in på sunda banor, utan det beror på den omständigheten, att utskottet anser, att de vägar motionärerna anvisat i detta hänseende icke äro lämpliga. Jag skall i allra största korthet angiva skälen härför.

Det första skälet rör ordningsstadgans 13 §. Det kan icke gärna låta sig göra att för hela riket — från och med Stockholms stad till de minsta kommuner — fastslå ett enda klockslag såsom den lämpliga slutpunkten utan att därvid taga hänsyn till alla de olika omständigheterna. Om man på det sättet skulle fastslå ett riksklockslag, måste man därför fastställa en senare tidpunkt än den som i många fall för närvarande gäller. Ett bifall till motionerna på denna punkt skulle sålunda sannolikt leda till ett fastställande icke av klockslaget 12 utan av ett senare klockslag, vilket skulle vara i strid med motionärernas syfte. Det andra skälet gäller rusdrycksförordningen. I det hänseendet kommer man in på icke endast ekonomiska intressen utan på svårigheterna att reglera hela rusdrycksutskänkningsen på ett lämpligt sätt. Enligt vad utskottet har förvisst sig om, äro dessa vanskliga ting under utredning — en snart färdig utredning — av en sittande kommitté. Det skulle då vara ganska olämpligt, om utskottet som lika litet som motionärerna har tillräcklig kännedom om alla de svårigheter, alla de variationer, som därvidlag finnas, skulle försöka sig på att ge en anvisning om den lämpliga vägen.

Jag skall slutligen också beröra frågan om inverkan av en laglig reglering för hela riket, sådan som motionärerna tänkt sig, på det utanför denna reglering liggande nöjeslivet. Utskottet har varit övertygat om att det är bättre att man försöker att få nöjeslivet öppet och reglerat, så att man kan kontrol-

Om skärpta bestämmelser rörande offentliga danstillställningar. (Forts.) lera, att de givna bestämmelserna efterlevas. Ett steg i denna riktning var utskottets förslag, att man skall få bestämmelser, som underlätta ingripande mot de s. k. nattklubbarna. Man löper alltid den risken, att så snart man skärper bestämmelserna för det ordnade nöjeslivet, det nöjesliv, som icke vill låta sig ordnas, kommer att flytta över till ett annat område, som man har svårare att komma åt och som, allteftersom det tager större omfattning, gör större skada. Den risken har utskottet icke ansett sig kunna förbise, och det är därför utskottet pekat på förhållandet till nattklubbarna. Även denna synpunkt har varit ett skäl för utskottet att stanna vid sitt förslag, att motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Jag ber, herr förste vice talman, att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Äqvist: Herr talman! Det är tillbörligt, att jag säger ett tack till utskottet för den noggranna behandling, som ägnats förevarande motion, vilkan jag tillsammans med tio andra ledamöter av kammaren väckt, liksom också för den välvilliga motivering som givits.

Det är ju uppenbart, att motionen har starka sympatier, något som bl. a. framgår av de talrika instämmanden, som här gjorts. Utskottet har också kommit med vissa uttalanden, som, synes det mig, hade kunnat utmynna i ett tillstyrkande av en utredning på detta område. Man erkänner, att vad som härvidlag gjorts icke är tillräckligt, utan att man behöver skärpta bestämmelser. Vad vore då lämpligare än att man finge till stånd en utredning och åstadkomme dessa skärpta bestämmelser? Det är tydligt, att man här rör sig på ett område, där det är synnerligen svårt att nå fram till tillfredsställande bestämmelser — det erkänner jag gärna och villigt. Man har att göra med ett mycket starkt vinstintresse, som kanske i många fall är anledningen till att lokalerna i fråga hållas öppna så länge på natten som till klockan 2 eller, som jag hörde nyss, i vissa fall ända till kl. 3. Det förefaller mig emellertid, som om frågan om en reglering av hithörande förhållanden, om åtgärder för att hjälpa ungdomen fram på rätta vägar i detta hänseende, vore av så stort intresse för Sveriges folk, att man icke får rygga tillbaka för de svårigheter, som det erbjuder att komma fram till bättre förhållanden härvidlag. Det är klart, att ungdomen måste ha glädje och behöver roa sig. Det är icke den saken vi velat komma åt, utan vad vi velat förhindra är, att lokalerna i fråga hållas öppna så länge på natten. Man vet ju, att om också spritserveringen slutar kl. 12, rekvireras så mycket sprit innan dess, att det räcker för flera timmar, ja, så länge vederbörande överhuvud taget få vara kvar i lokalen. Det kan icke vara lämpligt, att så sker. Jag anser, att staten härvidlag har skyldighet att följa förhållandena och se till, att det kommer till stånd bestämmelser, som reglera det hela så, att det tillfredsställer den opinion i landet, som begär, att man icke skall hålla danslokaler öppna så länge som nu sker.

Med tillfredsställelse vill jag konstatera, att utskottet här pekat på att rusdryckslagstiftningskommittén kommer att uppmärksamma förevarande spörsmål. Jag hoppas, att man därifrån har att motse förslag i vad det gäller spritserveringen.

Herr förste vice talman, jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte bifalla vad motionärerna härvidlag föreslagit, nämligen »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag dels till sådan ändring av eller tillägg till § 13 i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868, att offentliga danstillställningar ej tillåtas efter kl. 12 e. m., dels till sådan ändring av eller tillägg till § 55 andra stycket i kungl. förordnin-

Om skärpta bestämmelser rörande offentliga danstillställningar. (Forts.)
gen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker, att dispens från i denna paragraf meddelade bestämmelser ej må tillåtas i den utsträckning som nu sker». Jag ber alltså, herr förste vice talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den föreliggande motionen.

Herr Pehrsson i Göteborg: Herr talman! När jag läser igenom utskottets betänkande, finner jag, att det ger ett mycket oförbehållsamt erkännande åt att det icke står riktigt väl till i ifrågavarande hänseende, utan att det är åtskilligt, som man kan önska annorlunda, och när jag nyss hörde utskottets vice ordförande tala å utskottets vägnar, fick jag ett lika starkt intryck av att han i själ och hjärta instämmer i denna uppfattning om läget. Emellertid hade jag då bra gärna önskat, att slutsatsen blivit en annan än den utskottet kommit till. Är det så, att motionärerna pekat på ett verkligt missförhållande, som behöver rättas, men att utskottet anser, att de föreslagna vägarna icke äro riktigt framkomliga, hade det väl legat närmast till hands, att utskottet i någon mån ändrat och utvidgat klämman och begärt en utredning med förslag. Ty en sådan utredning torde väl icke kunna ske annat än genom Kungl. Maj:t, som kan få en översikt över hela riket. Det synes mig, som om den byråkratiskt-juridiska syn — jag vill icke inlägga något smädligt i uttrycket — som utskottet lägger på frågan, borde fått vika inför utskottets blick på själva saken, vars allvar krävde en realbehandling i stället för, som nu skett, en uteslutande formell behandling.

Jag vill också utöver vad som redan är sagt bestyrka, att läget verkligen är bekymmersamt på många håll. Nu har det visserligen — det vill jag med glädje understryka — uppstått en stark reaktion bland vår svenska ungdom, en vaknande kamp mot allt sådant som det här är tal om. Men en betänklig fara föreligger dock. När man lyssnar till biskoparnas yttranden vid visitationerna och hör, hur församlingsborna och kyrkoråden klaga över vad som numera i allmänna medvetandet fått namn av »dansbaneeländet», med alla de sorgliga följder det medför, måste man säga, att det är nödigt att komma fram till en annan ordning än den nuvarande. Jag skall, herr förste vice talman, bara nämna ett exempel, som jag händelsevis fått tag i, på hur det kan te sig i detta avseende. Jag skall icke tala om från vilken landsända det härleder sig, ty jag vill icke göra mig skyldig till någon smädelse av en viss bygd i Sveriges rike. Jag har här ett tidningsurklipp från någon av de sista dagarna i november månad, där det återges några av de »mål från nöjesplatserna och vägarna däromkring, som på en enda tingsdag förekommit» vid ifrågavarande ting. Ärendena meddelades nämligen just som »vittnesmål om nöjeslivet och det mindre sedliga uppträdandet» i samband därmed. Jag har naturligtvis ingen anledning att misstänka, att icke denne korrespondent från tinget lämnat fullt sannfärdiga uppgifter. Det heter där: »På tingets första dag stodo sålunda åtalade: en flicka för att hon uppträtt berusad på allmän väg och väckt stor förargelse; en man för att han å allmän väg sjungit och uppläst oanständiga visor; en annan för att han å allmän väg farit fram berusad, fört oljud och hotat vägförande; två söner till en känd hembrännare, för att de vid en danstillställning misshandlat en annan yngling så svårt, att han länge svävat mellan liv och död på lasarettet; en annan yngling för att han vid en danstillställning varit berusad och ställt till bråk på landsvägen utanför ett Folkets hus samt därvid även slagit en person; åtskilliga ynglingar för fylleri och oljud å nöjesplatser; två personer för olovligt innehav av hembränt brännvin; en person för tillverkning av sådant brännvin; samt en hustru för olovlig brännvinshandel, hemlagad vara.» Det är i alla fall en ohygglig historia, att man skall vid ett enda ting få en sådan provkarta på

Om skärpta bestämmelser rörande offentliga danstillställningar. (Forts.) sorgliga företeelser just i samband med nöjeslivet. Är det icke bättre, frågar jag, att genomdriva förebyggande åtgärder än att komma med straff efteråt?

Jag hoppas, att den regering, som nu sitter, vill vara med om sådana förebyggande åtgärder och ge direktiv för en bestämdare, kraftigare tolkning av de bestämmelser vi ha, men att, om det icke visar sig bli en verklig, avgjord förbättring, man får fram ett förslag i detta hänseende, som kan ge oss ett stöd för vår önskan och strävan att hjälpa vår ungdom i kampen mot de frestelser, som den är utsatt för genom »dansbaneländet».

Herr förste vice talman! Sedan jag nu avgivit denna förklaring om min syn på saken, är det ju helt naturligt, att jag förenar mig i det yrkande, som redan gjorts om bifall till motionen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med överväganda ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Åqvist, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 18.

Slutligen föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godtagande av ackord i vissa fall å kronans fordringar för försålda kronoegendomar m. m.; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 19.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Hansson* i Rubbestad *m. fl.* nr 548, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 136, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd; samt

herrar *von Seth* och *Meyerhöffer*, nr 549, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 142, angående ändring av flygvapnets reservbefälsorganisation.

Dessa motioner bordlades.

§ 20.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från bevillningsutskottet, nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 90, med förslag till vissa tillägg till gällande tulltaxa;

från första lagutskottet, nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av konvention för skydd av den industriella äganderätten samt antagande av förslag till lag om ändring i 7, 11, 15 och 16 §§ förordningen den 16 maj 1884 angående patent m. m.; samt

från jordbruksutskottet:

nr 58, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående åtgärder mot smittsamma sjukdomar hos bin;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal rörande försäljning av vissa Djäknehytterotarnas skifteslag tillhöriga samfällda områden i Avesta stad i vad angår vissa allmänna hemman;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppskov i vissa fall med erläggande av annuiteter å lån från odlingslånefonden och statens avdiktningsslånefond;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av två bostadslägenheter vid veterinärhögskolan;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avyttring av statens järnvägar tillhöriga andelar i samfälligheter till Kingstads m. fl. byars skifteslag i Söderala socken;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av arrendet för arrendelotten Brostugan å kronoparken Klövdala i Kalmar län; och

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godtagande av ackord i vissa fall å kronans fordringar för försålda kronoegendomar m. m.

§ 21.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av väckta motioner angående sådan grundlagsändring, att viss eller vissa ämbetsmän icke må vara valbara till riksdagen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under Utgifter för kapitalökning gjorda framställning angående uppförande och inredning av byggnad för de patologiska och hygienisk-bakteriologiska institutionerna vid universitetet i Uppsala; och

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till styckjunkaren J. Ohlsson för visst av honom till kronan inbetalt belopp; samt

jordbruksutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av visst område å Djurgården till Stockholms stad.

§ 22.

Justerades protokollsutdrag.

§ 23.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Werner</i> i Hultsfred	under	5 dagar fr. o. m.	den	2 mars,	
» <i>Johnsson</i> i Norrahammar	»	4 »	»	2 »	
» <i>Hammarlund</i>	»	4 »	»	3 »	
» <i>Malmqvist</i>	»	6 »	»	2 »	
» <i>von Seth</i>	»	den 3 mars,			
» <i>Pettersson</i> i Dahl	»	2 dagar fr. o. m.	den	1 mars,	
» <i>Pettersson</i> i Rosta	»	2 »	»	1 »	
» <i>Persson</i> i Undersvik	»	7 »	»	1 »	
» <i>Wallerius</i>	»	9 »	»	3 »	
» <i>Olsson</i> i Rimforsa	»	4 »	»	2 »	
» <i>Jönsson</i>	»	6 »	»	1 »	
» <i>Ryberg</i>	»	4 »	»	1 »	
» <i>Mårtensson</i>	»	4 »	»	2 »	
» <i>Sandberg</i>	»	5 »	»	3 »	
» <i>Norén</i>	»	5 »	»	3 »	
» <i>Näslund</i>	»	4 »	»	2 »	
» <i>Johansson</i> i Bro	»	4 »	»	2 »	
» <i>Andersson</i> i Malmö	»	5 »	»	2 »	
» <i>Spångberg</i>	»	3 »	»	1 »	och
» <i>Carlström</i>	»	5 »	»	2 »	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.12 e. m.

In fidem
Per Cronvall.